

Засновники: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, Національна юридична бібліотека.
Заснований у 2011 році . Виходить раз на два тижні.
Головний редактор О. Онищенко, академік НАН України. *Редакційна колегія:* В. Горовий (заступник головного редактора), Н. Іванова, Ю. Половинчак, Т. Дубас
Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна.

Громадська думка про правотворення

/Бюлетень оперативних матеріалів на базі аналізу
правової електронної інформації/

№ 7 (25)
(квітень 2012 р.)

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ.....	3
Верховна Рада прийняла новий Кримінально-процесуальний кодекс.....	3
Омбудсмен із другої спроби.....	9
АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС.....	10
Л. Присяжная Кому вигідно зберігати тендер на книги?.....	10
А. Блажкевич Хто за смертну кару?.....	14
Ю. ПОЛОВИНЧАК ДЕРЖАВА VS ІНТЕРНЕТ-КОМЕРЦІЯ: СЛІДАМИ «РОЗЕТЧИННИХ» ПРОБЛЕМ.....	22
О. Кривецький Право на життя.....	26
С. Смелянов «Зелене світло» для громадських об'єднань.....	31
ЩОДЕННИК БЛОГЕРА.....	34

КИЇВ 2012

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Верховна Рада прийняла новий Кримінально-процесуальний кодекс

13 квітня парламент прийняв новий Кримінально-процесуальний кодекс України (КПКУ), у який було внесено понад 3700 поправок. Відповідний проект зареєстровано за № 9700. Новий Кодекс набере чинності через шість місяців після опублікування.

Депутати фракції БЮТ відмовилися розглядати проект КПКУ і покинули Верховну Раду, оскільки в другому читанні більшість поправок, запропонованих депутатами з опозиції, були відхилені парламентом. На думку ініціатора законопроекту В. Януковича, у новий Кодекс внесено «європейські цінності і принципи», повідомляє прес-центр ВР. Новим КПКУ:

- анульовано можливість повернення справи на додаткове розслідування;
- скасовано інститут порушення кримінальної справи. Зникає саме поняття «кримінальна справа», а замість нього з'являються «матеріали кримінального провадження». Кримінальне провадження вважається розпочатим з моменту подачі заяви про кримінальне правопорушення, а заявник автоматично стає потерпілим відразу після подачі в міліцію заяви. Відомості про злочин заносяться до єдиного реєстру досудових розслідувань;
- істотно розширено кримінальне провадження у формі приватного звинувачення;
- терміни проведення слідства скорочено до шести, але не більше 12 місяців (залежно від тяжкості злочину). З цією метою передбачена можливість укладення угоди між прокурором і обвинуваченим про визнання вини та угоди про примирення між потерпілим та обвинуваченим;
- введено запобіжний захід під домашнім арештом, який забезпечуватиметься електронним моніторингом (підозрюваному одягатиметься електронний браслет);
- усі оперативно-розшукові та слідчі дії можуть бути початі тільки після початку кримінального провадження у справі;
- введена можливість угоди з правосуддям (між обвинуваченим і захистом), а також потерпілою стороною;
- введена спрощена форма розслідування та судового розгляду кримінальних проступків;
- заборонено двічі притягати до кримінальної відповідальності за одне й те саме правопорушення;
- введена свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї;
- забезпечено право на оскарження процесуальних рішень, дій чи

бездіяльності;

– захисником обвинуваченого може бути тільки адвокат, який значиться в Єдиному реєстрі адвокатів. Близькі родичі та навіть незалежні юристи, які не перебувають у реєстрі адвокатів, виступати захисниками обвинувачених не можуть;

– у судовому процесі можуть брати участь двоє професійних суддів і троє присяжних (замість 10–12 присяжних, як у країнах Європи, США та Росії). Правда, це стосується тільки розгляду справ, пов'язаних із скоєнням злочинів, покаранням за які є довічне ув'язнення. Виправдувальний вердикт суду присяжних остаточний і оскарженню не підлягає;

– вирок: запобіжний захід і термін обираються виключно за рішенням слідчого судді;

– функція обвинувачення в суді за конкретною справою покладена на того прокурора, який здійснював нагляд за дотриманням законів органами, які проводили досудове розслідування;

– прокурор направлятиме до суду не кримінальну справу, а реєстр матеріалів кримінальної справи, який включає номер та найменування досудового розслідування, час проведення, реквізити процесуальних рішень, прийняті під час розслідування, дату і термін застосування заходів кримінального провадження. Обвинувачений і його захисник також можуть подавати до суду свої матеріали;

– під час кримінального провадження суд, слідчий, слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування та інші посадові особи органів влади зобов'язані дотримуватися Конституції України, Кримінального кодексу, міжнародних договорів України та вимог інших актів законодавства.

Ключовими прогресивними моментами нового КПКУ експерти називають те, що такий запобіжний захід, як утримання під вартою, суд зможе застосовувати тільки у виняткових випадках – вводиться домашній арешт. Крім того, термін утримання під вартою обмежений одним роком. Експерти вважають, що з прийняттям нового КПКУ кількість заарештованих у СІЗО зменшиться не менш ніж на 15 %.

Однак те, що суд присяжних можна буде застосовувати у виняткових випадках, вони не підтримують.

Критику також викликала новація, яка дає змогу проводити судові засідання за межами залу суду та обмеження прав громадських захисників.

Крім того, згідно з прийнятою редакцією, захисником обвинуваченого в суді не може бути адвокат, відомості про якого не внесено до Єдиного реєстру адвокатів України або щодо якого в Єдиному реєстрі адвокатів України містяться відомості про зупинення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю. Більшість не підтримала жодної з поправок до статті, відповідно до яких адвокатом може бути фахівець у сфері права або близький родич підозрюваного або обвинуваченого.

Коментуючи провал голосування за одну з таких поправок, **народний депутат від БЮТ Ю. Одарченко** заявив, що своєю позицією парламентська

більшість у даний момент позбавляє Ю. Тимошенко таких захисників, як С. Власенка та А. Кожем'якіна, оскільки обидва вони є фахівцями у сфері права, проте не є чинними адвокатами, оскільки не можуть суміщати адвокатську діяльність зі статусом народного депутата. Ю. Тимошенко через нову редакцію Кримінально-процесуального кодексу позбавляється і такого захисника, як її дочка Євгенія – оскільки Є. Тимошенко є близькою родичкою экс-прем'єра.

При цьому **член бюро партії «Фронт змін», керівник Юридичного департаменту партії П. Петренко** звертає увагу на появу у зв'язку з зазначеним нововведенням ризику впливу на адвокатів – виключення з реєстру і, як наслідок, – примусове вилучення юриста з певного судового процесу.

Разом з тим депутати розраховують, що новий КПКУ не так швидко позбавить людей права на «неадвокатський» захист. Близькі родичі або фахівці у сфері права, які на даний момент не є адвокатами, зможуть бути захисниками в судовому процесі, заявив **депутат В. Пилипенко**.

«Усі громадські захисники, всі родичі, які зараз здійснюють захист у кримінальних процесах, у тому числі й ті люди, про яких ви говорите (Є. Тимошенко і С. Власенко), будуть мати можливість продовжувати захист», – заявив він.

«Навіть після прийняття цього Кодексу, а він вступить в силу через півроку, всі нові родичі й громадські захисники в цій справі зможуть здійснювати захист хоч 10 років», – додав депутат.

Разом з тим В. Пилипенко сказав, що через рік після набрання Кодексом чинності буде сформований реєстр адвокатів. «Це робиться на вимогу європейських експертів. Вона базується на тому, що і сторона обвинувачення, і сторона захисту повинні мати рівні права і обов'язки. Зараз проти прокурора за неправомірне виконання Кодексу можна застосувати санкції, а проти адвоката – ні», – сказав депутат. «Після створення цього органу лише адвокати зможуть здійснювати захист, але зараз всі захисники зможуть захищати права своїх родичів і близьких осіб», – пояснив В. Пилипенко.

Реакція громадськості і політиків на прийняття нового КПКУ виявилася неоднозначною. Зокрема, священнослужителі Української православної греко-католицької церкви закликали Президента не підписувати новий Кримінально-процесуальний кодекс. Свою думку щодо цього питання вони висловили в листі до глави держави, який направили йому 13 квітня.

«Новий Кримінально-процесуальний кодекс узаконює головні механізми ювенальної юстиції, електронні засоби контролю, домашні арешти та інші механізми, проти яких неодноразово виступала з протестами громадськість України. Багато з пунктів нового КПКУ взагалі суперечать Конституції України», – переконаний **архієпископ-секретар УПГКЦ Маркіян**. На думку авторів послання, прийнятий КПКУ істотно звужує право батьків на захист своєї дитини.

«Всупереч ст. 22 Конституції України, КПКУ передбачено усунення батьків від участі в слідстві, судовому процесі за наявності якихось “виняткових

випадків”, значення і перелік яких взагалі не визначені», – переконують автори листа.

Крім того, за їхніми словами, визначення провини за належну чи неналежну поведінку дитини в новому КПКУ також немає, що створює певні складнощі для батьків. «У ч. 2 ст. 493 КПКУ батьки зобов’язуються забезпечити “належну поведінку” дитини. Не конкретизовано, яка поведінка вважається належною, однак за її неналежну поведінку на батьків накладається штраф – від 2 до 5 розмірів мінімальної заробітної плати. У такій безвихідній ситуації для батьків стаття пропонує альтернативу – “право відмовитися від подальшого виконання цього зобов’язання”», – констатують священнослужителі.

Вони переконані – подібних формулювань у прийнятому КПК багато, що викликає неоднозначність у тлумаченні і правозастосуванні судовими та правоохоронними органами.

Професор права Києво-Могилянської академії, экс-депутат, один з авторів Основного закону В. Мусіяка також вважає, що в ухваленому Верховною Радою новому Кримінально-процесуальному кодексі є норми, які прямо суперечать Конституції. «Уже багато днів бурхливо обговорюється положення про те, що захисником суб’єкта відповідальності може бути тільки адвокат. Але ж існує рішення Конституційного Суду України, у якому зазначено, що захисниками можуть виступати й інші особи, наприклад, родичі. Депутати дивляться скляними очима, повністю ігнорують факт антиконституційності цього положення і голосують “за”», – зазначив В. Мусіяка.

«Другий момент – статус прокурора. Замість того щоб підсилити позицію слідчого як самостійної процесуальної одиниці, новий Кримінально-процесуальний кодекс посилює статус прокурора, чий повноваження і без того максимально широкі. І що виходить? Слідчий, з одного боку, підпорядкований начальнику слідчого управління, з іншого – прокурору. З двох сторін його взяли в лещата. Чи може він у такій ситуації бути самостійним суб’єктом? Конституція не передбачає для прокурора такої ролі на етапі досудового слідства», – упевнений професор права.

На його думку, не можна не звернути увагу і на український варіант суду присяжних, запропонований у законопроекті: двоє професійних суддів і троє присяжних.

«Це не присяжні, це народні засідателі, як за радянських часів. Що б там не розповідали про технічну неможливість забезпечення нормального суду присяжних, я вважаю, що це нісенітниця. Дана норма обмежує, а то і взагалі виключає участь громадян у правосудді, що також суперечить Конституції», – вважає В. Мусіяка.

Експерт з кримінального права Центру політико-правових реформ О. Банчук констатує, що в новому Кримінально-процесуальному кодексі є чимало «половинчастих» норм і статей, які не повністю роз’яснюють процедури кримінально-процесуальних дій. «В одній статті доказами у справі стає

інформація тільки в залі суду, але в іншій статті написано, що слідчий і прокурор оперують саме доказами, а не збирають інформацію. Це явні суперечності», – сказав в інтерв'ю Deutsche Welle О. Банчук. Ці суперечності мали усунути поправки, підготовлені громадськими організаціями і аналітичними центрами та внесені на розгляд депутатами. Однак ті, хто був вночі в сесійній залі, їх не підтримали.

«У тому, щоб були такі недоречності в кодексі, зацікавлені правоохоронці. Напевне, це і стало умовою, аби за КПК взагалі проголосували», – припустив Банчук. Він зауважив, що процедура голосування за Кодекс викликає багато запитань, однак вважає, що його легітимність не ставитимуть під сумнів. «Тоді потрібно буде відмінити все, за що вони голосували останні два роки», – зазначив експерт. Щоправда, аби новий Кримінально-процесуальний кодекс узагалі зміг нормально функціонувати, потрібно ухвалити нові закони про прокуратуру, міліцію та адвокатуру, наголосив О. Банчук.

О. Березюк, голова Українського юридичного товариства: «...Немає ніякого сенсу проводити детальний юридичний аналіз нового КПК, оскільки це – громадська еkleктика. У цьому нормативно-правовому акті відсутня внутрішня логіка. Він настільки заплутаний, що його навіть важко назвати недосконалим. Після прочитання проекту нового КПК стає зрозумілим, чому автори цього “шедевра юридичної думки” залишилися в тіні. Широкій громадськості відомо лише те, що даний проект закону внесений за ініціативою Президента України, а схвалений за підтримки парламентської більшості.

Цей Кодекс є заплутаним і позбавленим юридичної логіки, що, урешті-решт, призведе до необхідності здійснювати ручне керування кримінальним процесом.

Зрозуміло, що відсутність чітко визначеної законом процедури відкриває широкі можливості для зловживань, а це, у свою чергу, не тільки не вирішує існуючих проблем у сфері кримінального судочинства, а й призводить до ще більшого їх загострення.

Відсутність справедливого підходу до розгляду кримінальних справ може викликати масове невдоволення, яке в підсумку призведе до суспільно-політичного протистояння. Не виключено, що вирішення цієї проблеми може піти і силовим шляхом із застосуванням зброї сторонами конфлікту.

А це вже більш серйозне питання, яке безпосередньо стосується національної безпеки, оскільки тут є безпосередня загроза інтересам Української держави і суспільства».

Показовими є лише 8 % учасників голосування на сайті Голосу Америки, які вважають, що новий Кримінально-процесуальний кодекс буде краще захищати права українських громадян. Деякі учасники опитування зазначають, що судді будуть використовувати КПКУ щоб «викачати побільше грошей».

На початку тижня до глядачів було поставлене питання, Чи зможе новий Кримінально-процесуальний кодекс краще захищати права громадян?

Як відомо, 13 квітня Верховна Рада ухвалила новий Кримінально-

процесуальний кодекс. Найбільшими позитивами нового кодексу його прихильники називають зрівняння в правах захисту і обвинувачення; обмеження строків слідства; а також запровадження домашнього арешту замість взяття під варту, яке застосовуватимуть лише як виняток і лише у випадку насильницьких злочинів.

Опоненти критикують звуження кола осіб, які можуть бути захисниками, збереження прокурорського нагляду за слідством та відсутність справжнього суду присяжних.

У голосуванні на сторінці Української служби Голосу Америки взяли участь 535 осіб. Їх голоси розподілилися таким чином:

Так – 8 %, ні – 81 %, не знаю – 10 %

Незважаючи на критичні зауваження, висловлені до окремих положень і формулювань нового КПКУ, позитивну оцінку його прийняття Верховною Радою дав глава **Міністерства закордонних справ України К. Грищенко**, на думку якого ухвалення Кримінально-процесуального кодексу буде сприяти діалогу Україна з ЄС і США.

Голова Ради міністрів АРК, экс-глава МВС А. Могильов висловив упевненість, що «прийняття нового КПК, хоча багато хто говорить про його недоліки, кардинально змінить ситуацію. ...Я переконаний, що прийняття КПК прибере сам механізм у мотивації використання недозволених заходів міліцією».

Речник Ради Європи Д. Хольдген назвав новий Кримінально-процесуальний кодекс, ухвалений ВР, «лише першим кроком на шляху до вдосконалення політичної системи України». Він підтвердив, що в міжнародній організації звернули увагу на те, що опозиційна фракція БЮТ не брала участі в ухваленні нового КПК через те, що всі поправки, які були запропоновані опозицією, відхилила більшість.

У Раді Європи також не залишили поза увагою той факт, що в залі засідань були присутні близько сотні депутатів, коли ж голосування відбувалося 250-ма картками.

«Ухвалення нового КПК – це рух у доброму напрямі. Цей крок відповідає нашим рекомендаціям. Але треба добре усвідомити, що міжнародна спільнота чекає, щоб Україна покращила не лише букву закону, а й практику свого судочинства. Бо вирок українських судів часом видається політично вмотивованими», – наголосив речник Ради Європи.

«Як і будь-яка демократична реформа в Україні, прийняття КПК позитивно вплине на діалог з ЄС і США. Щодо асоціації є позитивна динаміка», – написав міністр у своєму блозі у Twitter. У цілому вітали прийняття Україною нового Кримінально-процесуального кодексу представники ПАРЄ. «Новий Кримінально-процесуальний кодекс, який повністю відповідає європейським стандартам, у разі його повної реалізації без застережень, буде важливим кроком у вирішенні певних проблем в українській судовій системі», – заявили **співдоповідачі ПАРЄ по Україні М. Репс і М. де Пурба-Лундін**.

Разом з тим співдоповідачі Моніторингового комітету ПАРЕ закликали українського Президента підписати КПКУ тільки після перевірки його на повну відповідність європейським стандартам, оскільки при його прийнятті в текст законопроекту вносилися численні поправки (*Матеріал підготовлено з використанням інформації видань «Радіо Ера» (ru.radioera.com.ua), NEWS.ru.ua (rus.newsru.ua), From-ua.com (www.from-ua.com), «Українська правда» (www.pravda.com.ua), «2000» (news2000.com.ua), «Великая Эпоха» (www.epochtimes.com.ua), «Взгляд из Одессы» (od-news.com), «Главное» (glavnoe.ua), «BBC Україна» (www.bbc.co.uk; www.mobus.com/politika/332709.html). – 2012. – 14.04; www.aratta-ukraine.com/news_ua.php?id=17247). – 2012. – 13.04; nt.ck.ua/novini-svtu/17584.html). – 2012. – 13.04; РБК-Украина (www.rbc.ua). – 2012. – 23.04; Finance.ua (news.finance.ua). – 2012. – 23.04).*

Омбудсмен із другої спроби

Верховна Рада обрала нового уповноваженого з прав людини. Посаду врешті отримала єдиний кандидат від коаліції В. Лутковська.

Перед голосуванням у Верховній Раді В. Лутковська зустрілась із представниками українських правозахисних організацій. Правозахисники показали їй недоліки, які вбачають у сьогоденному інституті омбудсмена, а також поділилися своїм баченням реформування роботи офісу уповноваженого Верховної Ради з прав людини. Попередній офіс, на думку Української Гельсінської спілки з прав людини, не повністю реалізовував свої можливості. «Такий важливий державний інститут, як уповноважений з прав людини, поки не зумів у повному обсязі реалізувати конституційні можливості щодо впливу на стан дотримання та захисту прав людини в країні», вважають у спілці.

В. Лутковська на посаді уповноваженого Верховної Ради з прав людини зможе здійснити організаційні реформи в інституті омбудсмена, вважає виконавчий директор Української Гельсінської спілки з прав людини А. Бущенко. «Знаючи її на посаді, на якій вона перебуває, я впевнений, що вона здатна провести організаційні реформи», – спрогнозував правозахисник.

Нагадаємо, 15 березня два кандидати на омбудсмена – В. Лутковська від фракції Партії регіонів та правозахисник Є. Захаров від опозиційних фракцій «БЮТ-Батьківщина» і НУ – НС – не набрали необхідної кількості голосів.

Цього разу опозиція, хоч своєї кандидатури не вносила, провладної також не підтримала, нагадуючи, що нещодавно В. Лутковська закликала Європейський суд не розглядати справу Ю. Луценка проти України. За словами народного депутата Ю. Кармазіна, незважаючи на те що омбудсмен Н. Карпачова зафіксувала записала грубі порушення прав під час судового і досудового слідства у справі Луценка, В. Лутковська як – урядова уповноважена у Європейському суді з прав

людини просила суд постановити, що порушень у справі не було. «Не може бути омбудсменом людина, що виступає в ролі прокурора. Сьогодні ця людина захищає інтереси уряду, а завтра буде захищати інтереси людей? Це нонсенс!» – обурювався напередодні голосування народний депутат від фракції «Наша Україна – Народна самооборона» Ю. Гримчак.

В опозиції виникли питання і до декларації про доходи В. Лутковської, висувалася навіть вимога зняти її кандидатуру, утім, глава парламенту порушень у документах кандидата в омбудсмени не побачив.

Загалом правозахисник і колишній кандидат у омбудсмени Є. Захарова вважає вибори уповноваженого з прав людини заполітизованими. Опозиція самоусунулася від голосування, тому омбудсменом і надалі буде представник влади, а не громадськості. «Вона енергійний, сумлінний і компетентний державний чиновник, і серед державних службовців я кращої кандидатури не бачу, я все одно вважаю, що було б краще, щоб на цій посаді був представник громадянського сектору, а не державний чиновник, але якщо наша влада не досягає такого рівня, щоб це зрозуміти та усвідомити, то серед державних чиновників ця кандидатура найкраща», – вважає Є. Захаров.

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Л. Присяжная, науч. сотр.

Кому выгодно сохранять тендер на книги?

Современное состояние и тенденции развития библиотечной инфраструктуры делают библиотеки одной из важных составляющих информационного общества, общества, построенного на знаниях. Сегодня Украина является европейским аутсайдером по числу людей, читающих книги. Так, по оценкам исследовательской компании GfK Ukraine, для 73 % населения страны чтение не является сферой интереса, а каждый четвертый украинец не открывает книг вообще (для сравнения: во времена существования Советского Союза регулярно посвящали время книгам, по официальным данным, свыше 90 % населения).

Несмотря на то, что, по оценкам президента Украинской ассоциации издателей и книгораспространителей А. Афонина, ежегодно библиотеки тратят около 50 млн грн на закупку книг, в их фондах очень мало новинок.

В Законе Украины «О библиотеках и библиотечном деле» отмечено, что за содержание комплектования книжных фондов отвечают библиотеки и только библиотеки. Именно они решают, какой быть по содержанию книжной коллекции, учитывая в первую очередь потребности читателей.

Следует отметить, что во времена советской плановой экономики покупать

книги в библиотеку было достаточно просто. Каждое издательство планировало заранее, какие книги оно будет издавать в следующем году, выпускало тематические планы издательств, с которыми работали библиотекари, т. е. планировали, что закупят в следующем году напрямую у издательства.

С приходом рыночной экономики, рынок книгоиздания и книготорговли приобрел стихийный характер, тематические планы издательств исчезли как понятие. Библиотеки самостоятельно стали отслеживать книжные новинки по прайсам книжных магазинов, издательств, книгораспространителей, а также быстро развивающихся интернет-магазинов... Это происходило до тех пор, пока не был принят Закон Украины от 01.06.2010 г. № 2289-VI «Об осуществлении государственных закупок», который стал регулировать закупку всех средств, приобретаемых за государственные деньги.

Подчеркнем, что распространение тендерного законодательства на закупки, проводимые госпредприятиями, является одним из ключевых условий, которые Евросоюз выдвигает Украине в процессе переговоров о создании зоны свободной торговли (ЗСТ) и ассоциации.

Немного истории. После Второй мировой войны на восстановление немецких городов США было выделено немалое количество денег, большая часть которых была роздана американским чиновникам в качестве взяток. Чтобы избежать подобных ситуаций в дальнейшем, американцы постарались создать процесс выбора поставщика как можно объективнее, расписав в деталях пошаговые действия этой процедуры. Именно таким образом и возникла процедура проведения тендера (*тендер* [от англ. tender – торги, конкурс] прямое заимствование из английского языка, используемое для обозначения торгов, конкурсов).

В 50-х годах прошлого столетия Комиссия по праву международной торговли (ЮНСИТРАЛ) издала стандартный Закон о закупках товаров, услуг и работ, в котором детально были описаны процедуры проведения тендеров. Несмотря на то, что Закон носил скорее рекомендательный характер, большинство стран приняли его, внося небольшие поправки или полностью в том виде, в котором он был написан.

Кроме того, Закон стал основой создания правил международных инвестиционных фондов (например, как Международного банка реконструкции и развития как подразделения Мирового банка, так и самого Мирового банка). И даже Европейский банк реконструкции и развития, который финансирует по большей части коммерческие структуры, работает практически по тем же правилам проведения тендеров, что и Мировой банк.

В Украине с 2005 по 2008 гг. существовала Тендерная палата, курирующая процедуру государственных закупок. После того как эту структуру обвинили в коррупции и ликвидировали, закупки стали проводить в ручном режиме, на основании постановления Кабинета Министров. 11 февраля 2010 г. под давлением международных организаций был принят новый закон о государственных

закупках, предусматривавший ряд новшеств. В частности, тендер объявлялся только на сумму товаров, превышающих 100 тыс. грн, а работ – 300 тыс. грн. Организаторы тендеров должны были отдавать предпочтение открытым конкурсам с участием не менее двух организаций. Минэкономики давало разрешение на закупку у одного участника, а также бесплатно публиковало информацию о проведении тендера и его результатах. Обжаловать результаты тендеров можно было только в специальном органе при Минэкономики. В его состав вошли представители министерств экономики, юстиции, Госкомстата, Госкомпредпринимательства, Антимонопольного комитета, СНБО и секретариата Президента, а также эксперты, утвержденные парламентскими комитетами по вопросам экономики, финансовой и банковской деятельности. На то время в эти комитеты входили «отцы» Тендерной палаты: коммунист А. Ткаченко, депутаты от Блока Юлии Тимошенко С. Осыка и А. Яценко. Из-за последнего пункта Президенту пришлось ветировать закон. Поэтому 1 июня 2010 г. депутаты решили, что обжаловать результаты тендера можно будет только в Антимонопольном комитете Украины.

Отметим, что изменения и дополнения в Закон «Об осуществлении государственных закупок» вносятся постоянно (например, это Законы Украины от 8 июля 2010 г. № 2462-VI, от 10 июля 2010 г. № 2487-VI, от 23 декабря 2010 г. № 2856-VI, от 11 января 2011 г. № 2899-VI, от 11 января 2011 г. № 2900-VI, от 3 февраля 2011 г. № 2995-VI, от 17 марта 2011 г. № 3156-VI, от 7 июля 2011 г. № 3612-VI (изменения действуют до 31 декабря 2014 г.), от 8 июля 2011 г. № 3681-VI, от 22 декабря 2011 г. № 4220-VI).

Что касается библиотечной сферы, то согласно Закону «Об осуществлении государственных закупок» библиотеки должны осуществлять подписку на периодические издания по процедуре открытых торгов, длящейся около двух месяцев. Однако в случае подачи жалобы кем-то из неудовлетворенных участников торги вообще прекращаются, что приводит к срыву соответствующих закупок и как результат утрачивается комплектность изданий.

Кроме того, книги выпускаются в ограниченном количестве и за время подготовки и проведения тендерных процедур могут исчезнуть с рынка. Также законодатели не подумали, что количество книг, приобретаемое библиотекой хоть и исчисляется тысячами, но это тысяча совершенно разных книг, выпущенных разными издателями, а не тысяча экземпляров одной и той же книги. Тем более, на год вперед выпуск этих книг никто никогда не планирует, так как никто не знает, кто из авторов и когда напишет роман или учебник, да еще и найдет деньги на издание своего произведения.

В итоге библиотека закупает то, что было выпущено издательствами и попало в продажу в прошлом году, в начале текущего года и еще чего-то нового и так до следующего тендера. Директор Луганской областной универсальной научной библиотеки им. Горького И. Рыбьянцева говорит: «Из-за изменений в порядке тендерных закупок мы не можем приобретать новые книги, изданные в период

между проведениями тендеров. Ранее у библиотек было право менять в период между тендерами до 15 % перечня закупаемой литературы. Благодаря этому была возможность приобретать новинки. Но эта норма недавно исключена из законодательства, и сейчас мы можем формировать список приобретаемой литературы только во время тендера – летом. Книги, которые выходят в другое время, для нас в большинстве своем недоступны, особенно – вызвавшие большой читательский интерес: они-то не залеживаются на складах издательств и оптовых фирм. Такой вот нонсенс: немало полезных, нужных и интересных изданий не доходят до читателей библиотек».

Естественно, что библиотекам более выгодно закупать ее непосредственно у издательств по ценам производителя, поскольку у книготоргующих фирм, принимающих участие в тендерах, цена всегда выше. То есть тендерные процедуры на приобретение книжной продукции для библиотек не экономят бюджетные деньги, а только очень усложняют комплектование фондов библиотек.

Поэтому еще 30 мая 2011 г. на заседании общественного совета, которое состоялось в Госкомтелерадио, представитель Украинской библиотечной ассоциации И. Шевченко предложила внести изменения в Закон «Об осуществлении государственных закупок» относительно пополнения библиотечных фондов. По ее мнению, отказ от прохождения тендерных процедур будет способствовать оперативному, своевременному и полному комплектованию библиотек и сделает путь книг к читателю максимально коротким и быстрым.

Верховная Рада несколько раз рассматривала возможность отмены тендеров на такой товар как книги, но всегда эта инициатива не находила должной поддержки.

Последний раз, 22 февраля 2012 г., Верховная Рада приняла Закон, который разработал вице-спикер парламента Н. Томенко с народным депутатом И. Ересько (законопроект № 9515). За принятие соответствующего проекта закона № 9515 в целом проголосовали 342 депутата при минимально необходимых 226.

Этим законопроектом Верховная Рада вывела из-под сферы действия Закона «Об осуществлении государственных закупок» закупку библиотеками книг, периодики и других документов на бумажных и электронных носителях информации. По мнению авторов законопроекта, принятие изменений позволит более рационально использовать средства государственного и местных бюджетов для обеспечения оперативного пополнения информационных ресурсов библиотек, а сами библиотеки будут предоставлять пользователям более качественный и полный спектр информационной продукции.

Однако Президент Украины В. Янукович ветировал его. Аргументом Президента стало то, что разрешение на закупку библиотеками книг и периодики без тендеров «создает риски злоупотреблений во время осуществления соответствующих закупок, неэффективному расходованию бюджетных средств, дополнительных бюджетных расходов и ограничения, искажения конкуренции в данной сфере».

«Кому-то выгодно сохранять тендер на книги. Кому? Об этом не мне судить. Отмечу только, что это не издательства и не библиотекари. Украинская ассоциация книгоиздателей – принципиальный сторонник отмены тендера на книги», – заметила И. Рыбьянцева.

Тем временем вице-спикер Н. Томенко сообщил, что оппозиция попытается преодолеть вето Президента на Закон «Об осуществлении государственных закупок» № 9515, чтобы дать возможность украинским библиотекам жить и работать в нормальных условиях.

А. Блажкевич, канд. іст. наук, наук. спієроб.

Хто за смертну кару?

В Україні мораторій на смертну кару діє з 1995 р., і риторичне запитання: «Чому люди вбивають інших, щоб показати, що вбивати – погано?» можна було б вважати закритим. Однак розмови про повернення смертної кари сьогодні продовжують вестися. Водночас відсутність смертної кари є обов'язковою умовою для перебування держави в Раді Європи. Це стало однією з причин скасування смертної кари в Україні. Проте в 1995 р. смертні вироки знову продовжили виконувати, дійшовши висновку, що рішення про мораторій було прийнято без дотримання належної процедури. Такий стан міг призвести до виключення України з Ради Європи, але в 1997 р. мораторій на виконання смертних вироків знову почав діяти, і відтоді в Україні вже ніколи нікого не страчували.

29 грудня 1999 р. Конституційний Суд України визнав, що смертна кара суперечить Конституції України, чим остаточно заклав шлях до її відновлення. У зв'язку з цим, у 2000 р. Верховна Рада України внесла зміни до Кримінального кодексу України, якими вилучила поняття «смертна кара» з офіційного списку кримінальних покарань України.

23 лютого 2011 р. у Верховній Раді було зареєстровано проект закону № 8148 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України» щодо введення смертної кари як виду покарання».

Автори законопроекту – народні депутати від Комуністичної партії України (КПУ) П. Симоненко, І. Алексєєв, В. Бєвз.

У лютому 2010 р. Верховна Рада України відхилила проект закону, яким пропонувалося ввести смертну кару до переліку видів покарань, які можуть бути застосовані судом до осіб, визнаних винними в скоєнні низки тяжких злочинів.

Тоді за законопроект проголосували лише 32 народні депутати, серед них 27 – від КПУ, 2 – від Партії регіонів, 1 – від БЮТ, 1 – від Блоку Литвина, 1 – позафракційний.

Документом передбачалося встановити можливість застосування як виняткової міри покарання смертної кари за тяжкі та особливо тяжкі злочини,

зокрема: умисне вбивство, торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини, розбій, бандитизм, терористичний акт, контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, отримання хабара.

Всеукраїнське об'єднання «Свобода» також ініціювало введення смертної кари в Україні за злочини проти нації і проти держави.

Голова Київської міської організації ВО «Свобода» А. Ілленко заявив про те, що «ми за те, щоб запроваджувати смертну кару для особливо тяжких злочинців». Проте, на його думку, у нинішніх умовах це передчасно і вищу міру покарання можна повернути, коли в Україні буде змінена система судочинства і коли можна буде використовувати такі механізми, як суд присяжних. Стосовно вимог ЄС щодо скасування смертної кари А. Ілленко зазначив, що «чим більше ми плазуватимемо перед різними закордонними центрами – то менше нас поважатимуть... Ці країни не хочуть сприймати Україну як рівного партнера. А ми маємо спиратися на те, що нам потрібно».

Питання, чи потрібна нам смертна кара, на думку А. Ілленко, можна було б винести на загальнонародний референдум. «Якщо народ скаже, що це доцільно, то яка там Рада Європи? Ми маємо більше дослухатися до свого народу, і менше – до бюрократів».

Цю ініціативу та можливі наслідки ухвалення відповідного закону «Главреду» прокоментували юрист-правозахисник Т. Яблонська та виконавчий директор Української Гельсінської спілки з прав людини В. Яворський.

Немає жодних перспектив прийняття законопроекту, зареєстрованого комуністами у Верховній Раді, який передбачає відновлення смертної кари, переконаний В. Яворський. Крім того, експерт наголосив, що відновлення смертної кари не є повноваженням Верховної Ради. Зміни відповідних розділів Конституції повинні затверджуватися референдумом.

Законопроект Комуністичної партії України, яким пропонується поновити смертну кару в Україні, є черговим піар-ходом комуністів, вважає Т. Яблонська. За її словами, ця ініціатива комуністів пояснюється прагненням привернути увагу до своєї партії, рейтинги якої останнім часом стрімко падають. А це для КПУ дуже не вигідно перед парламентськими виборами, які мають відбутися у 2012 р., зазначила юрист. В. Яворський також вважає, що якби комуністи дійсно хотіли б досягти цієї мети, то вносили б на розгляд Верховної Ради не один законопроект, а пакет законопроектів, перш за все про внесення змін до Конституції і денонсацію відповідних міжнародних угод. Наслідком денонсації, за його словами, буде виключення України з Ради Європи і серйозний конфлікт з ООН. «Жодна країна світу ще не денонсувала жодного протоколу чи пакту про громадянські та політичні права. Це все призведе до радикальної міжнародної ізоляції і фактично поставить Україну в один ряд з Білоруссю. А цього в Україні психологічно ніхто не готовий робити», – зауважив В. Яворський.

Крім того, В. Яворський звернув увагу на той момент, що законопроект пояснює доцільність відновлення смертної кари тим, що це допоможе в боротьбі зі

злочинністю, яка, як наголошується в документі, стрімко зростає. «На сьогодні 139 країн світу заборонили смертну кару законодавчо або ввели мораторій на її виконання. І в цих країнах жодним чином заборона смертної кари не відобразилася на рівні злочинності», – зазначив фахівець.

В Україні недоцільно відновлювати смертну кару, тому що всім відомі реалії нашого життя – у нас в країні може бути засуджена невинна людина, вважає Т. Яблонська. За її словами, це може статися внаслідок «неумисної помилки судді чи слідчого». Проте трапляються й «умисні помилки», зазначила юрист. «В країні, в якій існує масштабна корупція, за гроші можна купити будь-що», – додала вона.

Проте Т. Яблонська вважає, що 15 років ув'язнення за умисне вбивство є надто м'яким покаранням для особи, що скоїла злочин. Тому необхідно підвищувати термін покарання.

При цьому правозахисниця зазначила, що на загальному тлі, коли у світі зберігається тенденція скасування смертної кари, а в Україні з'являється законопроект про її відновлення, це виглядає «дегуманізацією суспільства».

У цьому контексті варто звернути увагу на законопроект № 10213 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за вмісне вбивство», зареєстрований у ВР в березні 2012 р., згідно з яким пропонується застосовувати у вигляді покарання за вчинення умисного вбивства тільки довічне ув'язнення. Автором законопроекту є народний депутат В. Кисельов (ПР).

Законопроект передбачає довічне ув'язнення як єдине можливе покарання за умисне вбивство. Також документом передбачається виключення можливості звільнення від кримінальної відповідальності за вчинення умисного вбивства у зв'язку з закінченням терміну притягнення до кримінальної відповідальності. Крім того, у законопроекті йдеться про те, що особи, які були засуджені до довічного ув'язнення за скоєння умисного вбивства, не зможуть подавати клопотання про помилування.

Зазначимо, що поява даного законопроекту за часом збіглася з громадським обговоренням жорстокого злочину в Миколаєві, коли троє молодих людей згвалтували дев'ятнадцятирічну дівчину О. Макар, а з метою приховування свого злочину згодом намагалися вбити потерпілу. Даний злочин отримав широкий громадський резонанс і в Україні дедалі частіше стали звучати пропозиції про повернення такої міри покарання, як смертна кара.

Убивцям інкримінують «вбивство з особливою жорстокістю групою осіб». Це – від 10 років до довічного ув'язнення. Проте обурені люди вимагають страти. Серед аргументів досить банальні речі – навіть у випадку довічного ув'язнення, утримуватись убивці дівчини будуть на гроші платників податків.

І все ж таки є розмови про скасування смертної кари та запропонований комуністами законопроект, яким пропонується її запровадити – це суто політична гра. Такої думки дотримується керівник правозахисної організації «Донецький меморіал» О. Букалова. «Але якщо це і сталося б, то відновлення смертної кари ні

на що не вплинуло б. Бандити скоюють злочини, не заглядаючи до Кримінального кодексу», – переконана правозахисник.

«Повернення смертної кари можливо, хіба якщо буде державний переворот й інша влада, яка повністю відмовиться від євроінтеграційної риторики, згодна буде піти з Ради Європи, – розмірковує голова правління Української Гельсінської спілки з прав людини Є. Захаров. – Якщо буде нова Конституція, чи якщо ніхто не зважатиме на чинне законодавство...».

Правозахисник виступає проти запровадження смертної кари та зазначає, що «...за нашого правосуддя, коли від органів вимагають розкрити злочини терміново, убивства і гвалтування вішають на тих, хто їх не скоював. Цей тезис яскраво ілюструє історія з Чикатило. Чи нещодавно звільнився М. Дмитренко, який відсидів вісім років замість пологівського маніяка за злочин, якого не скоював. І таких людей в Україні чимало. А якби була смертна кара, цю помилку було б неможливо виправити».

Коментуючи поданий законопроект член фракції КПУ Є. Царьков зазначив, що «ця ініціатива з'явилась не через випадок у Миколаєві. Наша фракція подає цей проект системно, – пояснює Царьков. – Смерть Оксани Макар отримала величезний резонанс, але такі випадки трапляються у країні щодня – від 4 до 6 на день».

За даними народного обранця, судові помилки будуть майже виключені. «Ми наполягаємо на персональній відповідальності слідчого. Якщо сфальсифікує справу, сам відповідатиме перед законом. До того ж справу будуть розглядати три судді, ще дев'ять суддів у Верховному Суді. І обов'язково – інститут присяжних, зріз суспільства. Помилитись у вироку 30 людям складно. Крім того, є ще Президент. Ми хочемо ввести норму – мораторій на виконання вироку, що становитиме півроку, навіть після рішення Президента. За цей час справу можна буде оскаржити в європейських судах».

«З 31 тисячі вбивств за роки незалежності було три випадки, коли людей незаконно засудили. Але коли на кону стоїть 31 тисяча життів – ви розумієте», – зауважує Є. Царьков.

Депутат наголошує, що люди, які скоїли злочини зі зґвалтуванням, у 40 % випадків повторюють злочини. «Це світова практика. Був нещодавно випадок у Бердянську – покидьок відсидів за зґвалтування, вийшов та зґвалтував 10-річну дівчинку».

«Європа й сама переглядає ставлення до смертної кари, – каже політик і як приклад наводить Норвегію. – Адже Брейвіку за нинішніми ліберальними законами світить 13 років. А у Монако жінки вимагають запровадити смертну кару за зґвалтування».

Чи може стати страх перед смертною карою стримувальним чинником для злочинців – питання багатьох дискусій.

У правозахисній організації Amnesty International (всесвітній рух, що об'єднує понад 3 млн людей з понад 150 країн і регіонів, які виступають за припинення

грубих порушень прав людини) зауважують, що було б неправильно припускати, що люди, які скоюють такі тяжкі злочини, як убивство, роблять це, раціонально зваживши всі наслідки. «Зазвичай вбивства скоюють в момент, коли емоції переважають над здоровим глуздом, або людина перебуває під впливом наркотичних препаратів чи алкоголю. Деякі люди, що скоюють жорстокі злочини, є неврівноваженими або психічно хворими. Amnesty International виявила, що принаймні один з десяти засуджених до смерті в США з 1977 р. страждали на серйозні психічні розлади, що унеможливило для них раціонально збагнути свої смертні вироки, їхні причини або ускладнення. У жодному з цих випадків страх перед смертною карою не може бути стримувальним чинником. Понад те, ті, хто умисно скоїв серйозні злочини, можуть вирішити продовжувати це чинити, вірячи, що вони не будуть упіймані. Ключем до стримування в таких випадках є зростання ймовірності арешту та засудження...».

Одним з найбільш вагомих доводів супротивників введення смертної кари є можливість судової помилки, і дійсно такі випадки не такі поодинокі. Відомий іркутський юрист М. Китаєв у своїй книзі, присвяченій неправосудним вирокам до смертної кари, наводить кілька справ, за якими були засуджені невинні. Наприклад, за вбивство першої жертви серійного маніяка Чикатила – восьмирічної Олени З. – був засуджений і розстріляний невинний Кравченко. Думки прихильників смертної кари з цього приводу звучать так: «... помилки допускаються у всіх сферах людської діяльності, але це не є підставою для відмови від них. Наприклад, значно частіше, ніж судові, зустрічаються лікарські помилки, які можуть призводити до смерті хворого, але звідси ніхто не робить висновку про необхідність заборони лікарської діяльності».

У теоретичних дослідженнях питання смертної кари часто зустрічається теза про те, що в злочині, який скоїла певна особа, частково винне суспільство. Соціальні інститути мають прищеплювати людині моральні принципи та почуття поваги до закону. Таким чином, злочинці – помилки суспільства. Виникає питання, а чи має вона право їх ліквідувати? Багато експертів вважають, що відмова від смертної кари – та ціна, яку суспільство має заплатити за свою провину.

Існують і прихильники ідеї про те, що смертна кара обґрунтовується ідеєю справедливості. Найтяжчий злочин має каратися найтяжчим покаранням. В іншому разі, як зазначають деякі правники, це може призвести до активізації нелегальних форм, що мають позасудовий, досудовий та післясудовий характер – самосудів, замовних убивств тощо.

Ще один важливий фактор, який особливо знайшов свій прояв на теренах СНД, – це неприйнятність скасування смертної кари громадською. Наприклад, численні опитування, проведені в Росії, показують, що більшість населення негативно ставиться до повного скасування смертної кари. За повне скасування висловилося лише 6,6 % опитаних. Проте нещодавно Президент РФ Д. Медведєв заявив, що не має наміру скасовувати діючий мораторій на смертну кару. Це

пояснюється тим, що відміна мораторію призведе до виключення Росії з Ради Європи та погіршення зовнішньополітичних відносин в усіх напрямках, впевнений голова міжнародного комітету Державної думи РФ К. Косачев.

Білорусь стала єдиною країною в Європі та колишньому Радянському Союзі, а також за виключенням США, єдиною, що входить до Організації безпеки та співпраці в Європі (ОБСЄ), яка здійснила дві страти у 2011 р. Білорусь – остання держава Європи, де продовжують страчувати людей. «Вища міра покарання в Білорусі оповита завісою секретності, – зазначають у Amnesty International. – Страту виконують пострілом у потилицю, і деколи на виконання вироку потрібно більше однієї кулі. Тіло не передають родичам, яким часто повідомляють постфактум, при цьому місце поховання зберігають у таємниці». Зовсім нещодавно тут стратили двох молодих людей – Д. Коновалова і В. Ковальова, звинувачених в організації терактів у мінській підземці.

Д. Далхусен, заступник директора програми Amnesty International з Європи та Центральної Азії з цього приводу заявив, що «у нас є серйозні підстави вважати, що з Д. Коноваловим та В. Ковальовим жорстоко поводитися, щоб вибити у них зізнання. Сам судовий процес викликав різку критику з боку міжнародної спільноти. ...У Білорусі недосконала судова система, а міжнародні стандарти справедливого судового процесу регулярно порушуються, що підвищує ризик виникнення судової помилки і може призвести до страти невинної людини».

В ЄС засудили застосування смертної кари до обвинувачених у вибуху в мінському метрополітені.

Правозахисна організація Amnesty International відзначає, що 2011 р. кількість смертних вироків у світі зросла – переважно за рахунок країн Близького Сходу. Лідери серед держав, у яких виконано смертні вироки, – Китай та Іран, потім Північна Корея, Ірак, Саудівська Аравія, Ємен, Сомалі та США, які посіли п'яте місце за кількістю страчених у 2011 р., привівши у виконання 43 вироки (лише на три менше, ніж у 2010 р.).

У більшості країн, де страчували людей чи виносили смертні вироки, судові процеси не відповідали міжнародним стандартам справедливого судового розгляду справи. В окремих країнах розгляд справи супроводжувався вибиттям «зізнань» шляхом застосування тортур або ж іншого тиску. Кількість іноземних громадян, що постраждали від смертних вироків, є непропорційно високою в деяких країнах, наприклад, як Китаї, Саудівській Аравії, Малайзії, Сінгапурі і Таїланді.

Водночас Amnesty International наголошує, що Китай страчує більше засуджених, ніж в усі інші країни разом. Дані про смертну кару вважаються в цій країні державною таємницею. Amnesty International припинила публікувати показники, надані відкритими джерелами інформації Китаю, оскільки вони занадто применшують реальні цифри.

Організація в черговий раз звернулася до влади Китаю із закликом надати статистику про кількість страчених та засуджених на смерть, вимагаючи, щоб

влада підтвердила свої заяви про те, що різноманітні зміни в законі та його виконанні за останні чотири роки суттєво зменшили застосування смертної кари в країні.

Amnesty International зазначає, що хоча кількість країн, що практикують смертну кару в 2011 р. зменшилася від 23 до 20, наприкінці 2011 р. близько 18 750 в'язнів знаходилися в тюрмах на лаві смертників, а щонайменше 676 осіб було страчено у всьому світі.

Для порівняння, загальна кількість страчених 2010 р. становила 527 людей, повідомляє ВВС-Україна.

Найбільше засуджених страчено в Ірані – 360, зокрема, багатьох засуджених відповідно до нового законодавства протидії наркотикам.

В Ірані Amnesty International отримала достовірні звіти про велику кількість непідтверджених і навіть таємних страт, що автоматично збільшує кількість офіційно визнаних випадків майже вдвічі.

У 2011 р. в Ірані людей страчували за гомосексуалізм; за богохульство у Пакистані; за чаклунство в Саудівській Аравії; за торгівлю людськими кістками – у Республіці Конго...

Щонайменше трьох людей було страчено в Ірані за злочини, скоєні у віці до 18 років, що суперечить міжнародному праву. Також було повідомлено про ще чотири випадки непідтверджених страт неповнолітніх правопорушників у цій країні і про один такий випадок у Саудівській Аравії.

В Іраку у 2011 р. відбулося 82 страти, у Саудівській Аравії також 82, у Ємені – 41. Їхній сукупний показник становить 99 % усіх зафіксованих страт у регіоні. Зростання кількості випадків застосування смертної кари лише в Ірані та Саудівській Аравії збільшило загальну кількість страт у світі на 149 випадків порівняно з 2010 р.

Сьогодні дві третини країн світу законодавчо або на практиці відмовились від застосування смертної кари. Смертну кару цілком скасували 96 країн; за всі злочини, окрім особливих обставин, – 9; вищу міру покарання на практиці скасували 34 країни. Натомість у 58 державах вирішили зберегти.

Як зазначено в річній оглядовій доповіді Amnesty International про смертні вироки та страти, у 2011 р. кількість смертних вироків у країнах, де присуджується смертна кара, набула загрозливих рівнів, однак кількість країн, де застосовується найвища міра покарання, зменшилась більш ніж на третину порівняно з десятиріччям тому.

Серед способів приведення вироку у виконання у 2011 р. зазначають обезголовлювання, повішання, смертельні ін'єкції та розстріл.

США знову відзначилися як єдина країна на Американському континенті та єдиний член Великої вісімки, що страчує в'язнів – 43 людини у 2011 р. У США кількість страт та нових смертних вироків суттєво зменшилася в порівнянні з цифрами десятирічної давності. Іллінойс став 16-м штатом, в якому заборонили застосування смертної кари. У штаті Орегон було оголошено мораторій на смертні

вироки. Проти смертних вироків протестували навіть жертви насильницьких злочинів. Усього було зафіксовано 43 страти у 13 із 34 штатів, в яких дозволено застосування смертної кари (утричі менше, ніж у 2001 р.); а також 78 смертних вироків у 2011 р. (вдвічі менше порівняно з 2001 р.).

Amnesty International назвала «ганебним» застосування смертної кари в США, відзначивши, що це єдина демократична країна Заходу, яка минулого року страчувала людей.

У країнах Карибського басейну не застосовують смертну кару, а кількість тих країн, що все ще виголошують смертні вироків, зменшується. Лише в трьох країнах було виголошено смертні вироків (всього шість) – у Гайані, Сент Люсії, а також у Тринідаді і Тобаго.

В Азійсько-Тихоокеанському регіоні впродовж 2011 р. у регіоні відзначаються позитивні ознаки незгоди з законним статусом смертної кари. Водночас щонайменше 51 випадок страт було зафіксовано в семи країнах Азійсько-Тихоокеанського регіону. Щонайменше 833 в'язнів засуджено до смерті у вісімнадцяти країнах регіону. У Тихоокеанській частині регіону загалом не було зафіксовано смертних вироків, за винятком п'яти випадків у Папуа Новій Гвінеї. Не було зафіксовано випадків страт і у Сінгапурі, а також в Японії (уперше за 19 років). Уряди обох країн раніше неабияк підтримували застосування смертної кари.

В Екваторіальній Африці 2011 р. став доволі прогресивним: у Беніні прийняли законодавство, спрямоване на ратифікацію основного Договору ООН про заборону смертної кари. Сьєрра Ліоне заявила про офіційний мораторій на виконання смертних вироків, а Нігерія підтвердила його. Комісія конституційного контролю в Гані рекомендувала прийняти заборону на застосування смертної кари. Зафіксовано щонайменше 22 випадки страти в трьох країнах Екваторіальної Африки: Сомалі, Судані та Південному Судані. Лише 14 з 49 країн у регіоні підпадають під категорію таких, що використовують смертну кару.

Щонайменше 750 смертних вироків, виголошених у 2011 р., підтверджено у п'ятнадцяти країнах Північної Африки. Насильство, що триває у Лівії, Сирії та Ємені, ще більше ускладнило процес збору даних щодо виголошення смертних вироків у регіоні у 2011 р. Ніякої інформації не надавалося щодо страт за вироком суду в Лівії. Замість правомірного розгляду справ та виголошення вироків у країні використовувалися страти без суду, тортури та довільне затримання.

Уряди Алжиру, Йорданії, Кувейту, Лівану, Марокко та Катару затверджували виголошення смертного вироку, однак утримувалися від здійснення страт.

Підсумовуючи все вище сказане, варто зауважити, що дуже давня суперечка про смертну кару триває й сьогодні. Правозахисник Є. Захаров вважає, що «люди, які підтримують смертну кару, й ті, хто проти неї, просто мислять у різних системах координат. І тому не можуть одне одному нічого довести». Проте в сучасній Україні, на щастя ця суперечка залишається на рівні розмов. Існує рішення Конституційного Суду України від 29 грудня 1999 р. щодо

неконституційності смертної кари як виду покарання, і його треба виконувати. І не тільки тому, що так забажав Євросоюз. Просто якщо на одній чаші терезів – справедлива відплата за злочини, а на іншій – хоч найменша можливість, що невинна людина може бути засуджена на смерть, то цивілізоване суспільство проти смертної кари.

Ю. Половинчак, канд. іст. наук, старш. наук. співроб.

Держава Vs інтернет-комерція: слідами «розетчиних» проблем

Відразу декілька «дзвіночків» останнього часу свідчать: влада звертає дедалі більшу увагу на бізнес у Інтернеті. З останніх таких симптомів – інтерес правоохоронців до одного з найбільших в Україні інтернет-магазинів Rozetka.ua.

Наслідком візитів людей у формі до «Розетки» стало призупинення роботи сайту у зв'язку, як повідомлялося, зі спробами податкової інспекції вилучити у провайдера – хостингової компанії Mirohost – сервери інтернет-магазину. У прес-службі податкової міліції пояснили, що справу проти Rozetka.ua було порушено за результатами двох перевірок – наприкінці жовтня 2011 р. та березня 2012 р. Під час перевірок було з'ясовано, що посадові особи підприємства шляхом оформлення безтоварних операцій від підприємств з ознаками фіктивності ухилялися від сплати податку на додану вартість на загальну суму понад 7 млн грн. За матеріалами співробітників податкової міліції на підставі акта перевірки порушено кримінальну справу за ч. 3 ст. 212 (покарання від 5 до 10 років) КК стосовно директора ТОВ «Розетка УА». У ДПСУ говорять, що бізнесмени завозили товари з-за кордону за заниженими цінами. Це давало можливість отримувати надприбутки, які переводилися в «тінь» через рахунки фіктивних фірм.

Практично одночасно ЗМІ повідомили про обшук та вилучення документів у офісі ще одного великого інтернет-магазину – Sokol.ua. Цікаво, що Головне управління податкової міліції офіційно спростувало цю інформацію, адміністрація ж Sokol.ua підтвердила, що в п'ятницю їх дійсно відвідали непрохані гості – з посиланням на «інформовані джерела» оглядачі говорять про інтерес до «Соколу» співробітників Управління з боротьби з економічними злочинами.

Якщо врахувати недавні візити правоохоронців до офісів файлообмінника EX.ua, ситуація цілком вписується у визначення «тенденція». Власне, припущення про системність подій підтверджують і заяви силовиків. Варто пригадати, що кілька тижнів тому новопризначений голова СБУ І. Калінін в інтерв'ю Інтерфаксу заявив: головними проблемами України є тероризм та кіберзлочинність.

Варто виділити характерну особливість: хоча паралелі між Rozetka.ua та файлообмінником Ex.ua досить натягнуті (інтернет-комерція та контрафактний контент – речі все ж різні), спільна риса у них є, і досить істотна: це високоприбуткові й перспективні проекти.

Так, за підрахунками Forbes-Україна, у 2010 р. оборот Rozetka.ua при щоденній відвідуваності в 75 тис. користувачів міг перевищити 60 млн дол. За прогнозами на 2011 р. очікувалося, що оборот компанії може становити 100 млн дол. Також зазначалося, що річний рекламний бюджет компанії оцінюється у 2–2,5 млн дол. Треба відзначити, що згідно з дослідженням ринку електронної комерції в Україні, проведеного «Gemius Україна», найбільш відомим інтернет-магазином у країні є Rozetka.ua – 23 % опитаних знають бренд.

Отже, чим зумовлена увага держави до мережевого бізнесу? Неврегульованістю правового поля та слабкою контрольованістю Інтернету і, відповідно, високою імовірністю порушень у цій галузі – хоч авторського права, хоч податкового законодавства? Так, сьогодні навіть прихильникам найбільшого інтернет-магазину важко переконувати опонентів у тому, що Rozetka.ua працювала виключно в рамках закону і нічого не робила для, як сором'язливо називається цей процес в Україні, «оптимізації» податків.

Перший з широко застосовуваних способів – використання сценарію з приватними підприємцями (за деякими даними, Rozetka.ua використовувала понад тисячу СПД у регіонах, які працювали на єдиному податку, що надавало можливість суттєво зменшити відрахування до держбюджету). Крім того, українськими підприємцями широко використовується практика заниження вартості товарів на митниці або розмитнення меншої кількості товарів, ніж реально ввезено. Звісно, до таких методів вдаються не лише Інтернет-магазини, проте їм легше, ніж традиційним торговим майданчикам, вдаватися до непрозорого бізнесу – обов'язкової умови митної оптимізації.

Тому логічне пояснення – у податківців, нарешті, «дійшли руки» і до торгівлі в мережі, тим більше, що в Україні нині чим далі, тим важче наповнювати бюджет. Проте експертне і бізнес середовище не поспішає підтримувати цю версію. Інтерес податкової та правоохоронців фахівці вперто пов'язують з намаганнями влади зосередити ринок у руках «правильного», тобто «свого» бізнесу. У принципі, спроби перерозподілу інтернет-ринку як одного з найперспективніших і найприбутковіших, констатують багато експертів, обговорюючи при цьому і «вічне» в наших умовах питання: хто ж все-таки більше винен – влада, яка не лише не створює умов для розвитку, а й прямо заважає бізнесу нормально працювати, чи підприємці, які свідомо і системно занижують доходи.

При цьому програти традиційно ризикує економіка: привертають увагу застереження фахівців, які вказують: другий поспіль скандал після Ex.ua, пов'язаний з ІТ, може призвести до серйозного удару по ринку послуг хостингу в Україні. Наприклад, власники «Розетки» вже, як повідомлялося, «захостилися» за

кордоном.

Виникає питання: скільки учасників та власників ІТ-бізнесу під враженням від дій МВС і податкової міліції в скандалах з Ex.ua і Rozetka.ua, тепер віддаватимуть перевагу серверам, які представникам правоохоронних органів України буде важко вилучити хоча б в силу їх розташування за межами країни. За інформацією «Німецької хвилі», найбільш привабливою для такої еміграції є Німеччина: там хостинг і дешевший, аніж в Україні, і безпечніший – закрити сайт або перевірити сервери без рішення суду в цій країні неможливо.

Як пише у своєму блозі письменник Геннадій Балашов, сьогодні не обов'язково сервер тримати в Україні, він недорого коштує і в Німеччині чи США. Держава, як мале дитя, цього не розуміє й «лазить пальцями в розетку».

Наступне питання: як на традиційні вже, на жаль, для України «маски-шоу» реагують іноземні інвестори та як останні події вплинуть на їхні плани вкладати тут гроші в електронну комерцію? Власне, питання це навіть не риторичне, відповідь на нього бізнес озвучував неодноразово. Як наголосив під час конференції Entreprenologic співзасновник бізнес-інкубатора GrowthUp Д. Довгополий, інвестори з Європи та Америки наразі не сильно «рвуться» вкладати сюди, тобто в українські ІТ-проекти гроші. Його підтримує радник голови Ради підприємців при Кабінеті Міністрів України В. Повх. «Це правда, я теж за останні два дні зустрічався з рядом різних представників великих інвестиційних фондів, банків і компаній. На жаль, ситуація, яка розвивається навколо мережевих компаній, набула характеру тиску всіма можливими способами», – зазначає він.

«Користуватися доменними іменами, які зареєстровані в Україні й обслуговуються українськими хостинг-компаніями, тепер небезпечно, зважаючи на хибну практику блокування доменів і зупинення послуг хостингу з будь-якого приводу. Консультанти з безпеки радитимуть власникам бізнесу переносити обслуговування сайтів за кордон – якомога далі від юрисдикції наших правоохоронних органів. У результаті хостинговий бізнес в Україні може дуже постраждати, – зазначає експерт юридичної фірми “Юскутум” А. Пархоменко. – Сумніваюся, що кількість онлайн-магазинів різко знизиться: найімовірніше, дрібні гравці навіть отримають на якийсь час ту частку ринку, яка залишиться від загиблих монстрів. Але справа Rozetka.ua робить перспективи розвитку онлайн-ринку та ІТ-ринку вельми невтішними». Та й загалом, наголошує юрист, вести успішний бізнес в Україні стає небезпечно.

Саме в цьому контексті активні користувачі Інтернету розглядають законопроект, що дає змогу закрити будь-який інтернет-ресурс чи файлообмінник без рішення суду. Ідеться про законопроект № 6523, внесений до Верховної Ради Комітетом з освіти під керівництвом депутата М. Луцького (Партія регіонів).

До другого читання рекомендовано редакцію проекту № 6523 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України про регулювання питань авторського права». Співавторами закону є М. Луцький (ПР), Самойлик (Компартія України)

та Зарубінський (Блок В. Литвина). Автори закону мотивують необхідність його прийняття черговим раундом боротьби за дотримання авторських прав в Інтернеті. Зокрема, законопроект передбачає можливість припинення роботи інтернет-ресурсу за сприяння інтернет-провайдерів і постачальників послуг хостингу.

Зазначимо, що кілька років тому депутати ВР вже намагалися прийняти «закон 404», присвячений інтернет-моніторингу та контролю за сайтами з боку провайдерів, який так і не пройшов повторного читання і навіть з урахуванням безлічі поправок і доопрацювань не набрав чинності.

Якщо закон буде ухвалено, то, як повідомила у своєму блозі народний депутат Л. Горобець, фінансові та правові санкції, аж до закриття, можна буде висунути без рішення суду будь-якому українському провайдеріві та файлообміннику.

Треба відзначити, що паралельно парламентарі розглядають інший законопроект «Про внесення змін до Податкового кодексу щодо спеціального режиму оподаткування суб'єктів індустрії програмної продукції» (№ 9744), яким передбачено істотне зниження ставок оподаткування для ІТ-галузі. Проте Мінфін і Державна податкова служба не підтримують цю ініціативу. Зокрема, за словами директора департаменту податкової та митної політики Мінфіну М. Чмерука, Мінфін та ДПС не підтримують поправки в законопроект, що пропонують знизити до 5 % ставки податку на доходи (зарплату) працівників суб'єктів пільгового оподаткування індустрії програмної продукції, а також встановити ставку податку в розмірі 17 % на доходи, що перевищують десятикратний розмір мінімальної заробітної плати.

Мінфін та ДПС підтримують передбачену першою редакцією законопроекту пропозицію застосовувати пільгове оподаткування лише до суб'єктів індустрії програмної продукції, середньооблікова кількість працівників якого становить не менше 10 людей.

Проти істотного зниження ставок оподаткування для ІТ-галузі, передбачених поправками до редакції законопроекту до другого читання, висловився також член профільного комітету С. Аржевітін. «Я поділяю думку уряду, тому що до першого читання в нас закон був прописаний так, що ми хочемо стимулювати галузь, але коли ми прийшли до другого читання, то виявилось, що ми стимулюємо всіх», – сказав він.

Тож чи зможе прийняття профільного закону, підготовка до другого читання якого ось уже як місяць триває у Верховній Раді, виправити ситуацію в галузі – залишається питанням. Законодавче регулювання коли ще (і, до речі, яким ще) буде, а правоохоронці можуть з'явитися на порозі офісу в будь-який момент.

Коментар фахівця:

О. Спектор, директор юридичної компанії *Spektor law firm*:

«Дії податкової інспекції є абсолютно законними. Однією із слідчих дій є вилучення предметів, які мають відношення до справи. І навіть якщо вона відразу не вилучала сервери *Rozetka.ua*, то може зробити це будь-якої миті на законних

підставах, оскільки на них міститься інформація про діяльність інтернет-магазину. Однак якщо вона вирішить вилучити сервери, то фактично зупинить роботу компанії, чим завдасть значних збитків. Кримінальне провадження в справі може тривати роками, фактично позбавляючи Rozetka.ua можливості продовжувати роботу. При цьому всі завдані збитки вона покриватиме за свої кошти. Адже навіть якщо кримінальну справу щодо Rozetka.ua в подальшому буде закрито або компанію буде виправдано вироком суду, інтернет-магазин усе одно не матиме підстав для відшкодування завданих йому збитків, оскільки податкові органи діяли законно згідно з Кримінально-процесуальним кодексом України. Це може серйозно підірвати справи компанії. Не матиме права на компенсацію збитків і хостинг-компанія Mirohost, на серверах якої розміщувався інтернет-магазин Rozetka.ua.

Від такої ситуації, з якою зіткнулася Rozetka.ua, не застрахований жоден інтернет-магазин в Україні. Часто такі кримінальні справи порушуються необгрунтовано, а перевірки проводяться з порушенням законодавства України. На цьому й можна збудувати стратегію захисту. Процесуальні помилки, яких припустилися податкові органи в процесі проведення обшуку, можуть стати підставою для оскарження їхніх дій. Якщо це вдасться довести, тоді отримана податковою під час обшуку інформація в подальшому не може прийматися як доказ. Проте на практиці оскаржити дії влади в таких випадках надзвичайно складно.

О. Кривецький, голов. ред.

Право на життя

Життя людини в Україні визнається найвищою соціальною цінністю, а право на життя є найважливішим серед особистих немайнових прав, яке зумовлене самим еством людини і перебуває на вершині плеяди соціальних цінностей. «Кожна людина має невід’ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов’язок держави – захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров’я, життя і здоров’я інших людей від протиправних посягань» ст. 27 Конституції України. Право на життя гарантується і п. 1, 2, 4 ст. 281 ЦК України: «Фізична особа має невід’ємне право на життя. Фізична особа не може бути позбавлена життя. Забороняється задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя». Проте, в сучасний період склалася парадоксальна ситуація: цінність життя людини, як особистого немайнового блага зростає, що призвело до міжнародного та національного правового закріплення норм, які забезпечують усебічний захист життя, у той самий час коли життя окремої людини день за днем знецінюється. Одним з

яскравих прикладів є всесвітній бум обговорення проблеми права людини на смерть та підвищений інтерес до проблеми евтаназії. Така увага до даної теми, яка простежується останнім часом, пояснюється багатьма чинниками, серед яких: прогрес медицини, яка досягла великих успіхів у галузі реаніматології та трансплантології, освоєнні нових методик життєзабезпечення, що дають можливість протягом значного часу боротися за життя пацієнта; неоднозначна ситуація з захворюваністю, у тому числі і з тяжкими, невиліковними хворобами, певні проблеми з функціонуванням лікарських установ, з якісним медикаментозним забезпеченням, відповідні дискусії на світовому рівні та певні зміни в наших ідеологічних орієнтирах тощо. Саме цим і пояснюється надзвичайний інтерес до евтаназії, яку можна назвати однією з найбільш спірних і невіршених медико-деонтологічних, релігійно-етичних і юридичних проблем сучасності. В Україні евтаназія в будь-якому прояві розглядається як правопорушення і переслідується з боку закону. Так, у ч. 3 ст. 52 Основ законодавства України про охорону здоров'я говориться про те, що медичним працівникам забороняється здійснення евтаназії, навмисного прискорення смерті або умертвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань. Ч. 4 ст. 281 ЦК України містить аналогічне положення, забороняючи задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя. Проте навіть усупереч такій тотальній законодавчій забороні евтаназії не припиняються активні суперечки та широке обговорення етичних і юридичних проблем та можливості легалізації «права на смерть» у нашій країні. Сучасні науковці до сьогодні не можуть дійти згоди та вирішити питання: чи може евтаназія мати будь-яке моральне обґрунтування? Чи закріплювати за людиною це право юридично? Чи можлива легалізація евтаназії в Україні?

І тут треба сказати про проблеми, що існують за умов нашої держави, які у випадку правомірного запровадження евтаназії можуть призвести до ряду негативних наслідків.

Багато хто уточнює, що легалізація даної процедури можлива тільки за умови чіткого контролю за її проведенням. Так, але за цього варто вживати заходів, які б давали впевненість у тому, що мав місце саме акт милосердя на прохання хворого, а не вбивство з якихось там мотивів. Добровільність рішення про евтаназію необхідно контролювати державою і незалежними спостерігачами, адже вкрай високий ризик зловживань, коли людину будуть підштовхувати до відходу з життя з корисливих мотивів. Наше суспільство і свідомість людей не готові до цього кроку, обов'язково будуть зловживання. В Україні це буде ще одним законним способом вбивати людей заради отримання спадщини і т. п. З таким рівнем корупції і злочинності в Україні узаконення евтаназії може спричинити негативні наслідки. У нашій державі здорові люди стають жертвами злочинів через квартири та інше майно, а що вже казати про хворих.

Проте історичний довід окремих культур показує, що інколи вбивство недієздатних до життя внаслідок слабкого здоров'я людей не тільки допускалось,

але всіляко схвалювалося суспільством. Деякі первісні племена мали звичай убивати, або залишати напризволяще людей похилого віку, які стали тягарем для сімейства. Спартанці вбивали слабких, хворих малюків і усіляко сприяли самогубству осіб старше 60-ти років. В Японії престарілих людей з їхньої згоди відносили на священну гору і залишали там до настання смерті, звільняючи тим самим суспільство і сім'ю від обов'язку піклування про них. Немовля, яке відрізнялося виключним каліцтвом, з легкістю позбавлялося життя за законами. Але як бачимо, сьогодні ці дохристиянські звичаї повертаються в наш світ, як і дві тисячі років тому, в ім'я користі та комфорту люди відрікаються від людей, – евтаназія подається як норма життя.

У 1952 р. на адресу ООН було надіслано звернення, підписане більш ніж 2,5 тис. громадян США та Великобританії (у тому числі відомих лікарів, учених, діячів культури), в якому йшлося про необхідність доповнити Загальну декларацію прав людини пунктом про право невиліковно хворого вимагати для себе легкої смерті. Звернення було відхилено як антигуманне.

Як приклад застосування добровільної евтаназії можна навести смерть відомого лікаря й вченого З. Фрейда, який був на диво невтомним лікарем-практиком і таким же плідним вченим, що залишив світу значну кількість наукових праць. Він є основоположником психоаналізу. Його ідеї, підкріплені практикою, не були у свій час визнані сучасниками. Надалі виявилось, що праці Фрейда змінили обличчя психології у ХХ ст, доповнили її уявленнями про принципові положення щодо будови внутрішнього світу людини, світу його спонукань та переживань, причин душевних надламів та ілюзорних уявлень про себе й оточуючих, конфліктів між його бажаннями та почуттям обов'язку. У 1939 р. у Великобританії, куди Фрейд утік від фашистів з членами своєї сім'ї, будучи на той час безнадійно хворим (після операції з приводу раку ротової порожнини), він попрохав лікаря, що його лікував, застосувати йому смертельну дозу морфія. Прохання Фрейда було задоволено.

Останні роки в літературі з даного питання робились спроби визначити ставлення до евтаназії різних груп лікарів, різних контингентів хворих, населення в цілому.

Евтаназія – слово грецького походження, що поєднує в собі два поняття: «танатос» – смерть і «ев» (eu, ей) – хороший, і в перекладі на українську означає хорошу, легку смерть. Уперше термін введено Ф. Беконом, який досліджував це питання в праці «Про гідність та примноження наук» у 1605 р. Слід зауважити, що Ф. Бекон під евтаназією розумів зовсім не умертвіння хворого із співчуття, а надання ефективного знеболювання, яке позбавило б людину від страждань. Суть ідей Ф. Бекона полягає в тому, що лікар не відсторонювався від безнадійно хворого пацієнта, а був з ним до останніх днів життя, полегшуючи його муки.

На сьогодні поняття евтаназії є полісемантичним, що гармонійно поєднує в собі медичний, біологічний, релігійний, правовий, морально-етичний та інші аспекти.

Офіційно евтаназія дозволена тільки в деяких країнах Європи та кількох штатах США. Так, у Швейцарії, Швеції, Ізраїлі дозволена пасивна евтаназія, а у Нідерландах, Бельгії, штаті Орегон (США) – активна. Причому у Бельгії, наприклад, в аптеці можна купити набір необхідних фармакологічних препаратів для її проведення.

«Захист людського життя на всіх його стадіях, від зачаття до природної смерті... є обов'язком віручої людини у наш час», – так лунала одна з заяв Папи Римського Бенедикта XVI на тему евтаназії.

Французьким борцям за легалізацію евтаназії протистоїть міцний супротивник: католицька церква. Незважаючи на нещодавнє відносно пом'якшення позиції щодо пасивної евтаназії, Ватикан і досі вважає активну евтаназію вбивством наравні з геноцидом, абортom та самогубством.

Інші християнські конфесії – утім, як й інші релігії – у загальних рисах поділяють цю позицію, що не дивно, адже з точки зору віруючих життя людей належить не їм самим, а Богу. Значить, і не людям вирішувати, жити їм чи померти. Ось тільки чомусь щодо смертної страти церква зазвичай аж ніяк непримиренна... Не менш серйозні і доводи тих, хто, на відміну від прибічників евтаназії, не вважає евтаназію припустимою. Наприклад, на їхню думку, неможна звалювати на лікарів відповідальність за умертвіння людини. Вони звертають увагу на те, що медицина розвивається дуже швидко, і сьогодні знайдено засоби лікування хвороб, які ще недавно вважалися безнадійними; таким чином, відключаючи пацієнта від систем життєзабезпечення, ми позбавляємо його шансу дочекатися появи ліків від його недуги. Однак головна етична проблема постає щодо хворих, які не в змозі самотійно прийняти рішення про те, чи жити їм: неpritомних, розумово неповноцінних, враховуючи тих, що страждають на старечий маразм, а також зовсім маленьких дітей. За них, якщо евтаназію легалізувати, буде вирішувати хтось інший. Хто – лікарі, родичи або представники влади? І де гарантії, що їхні рішення будуть продиктовані розумінням гуманізму й інтересами хворого? Адже ще не зтерлися з історичної пам'яті фашистські програми «оздоровлення нації» шляхом масового знищення недорозвинених, психічно хворих, інвалідів, представників сексуальних меншин, «расово неповноцінних».

Треба зазначити, що піонерами практики евтаназії були саме нацистські медики. Практика евтаназії – одн з ряду кричущих злочинів нацистських медиків перед людством і проти принципів лікарської професії. Цікаво зазначити, що масова практика евтаназії була спочатку реалізована тільки серед німців. У 1935 р. у Німеччині вийшла книга лікаря Клінгера «Милість або смерть» (Darfst oder Tod), де встановлювалася доцільність застосування до невиліковно хворих евтаназії, «тобто швидкої безболісної смерті», на тій підставі, що «державі не вигідно їх утримувати». Першого вересня 1939 р. Гітлер на своєму особистому бланку підписує секретний наказ: «Рейхслейтеру Боулеру та доктору медицини Брандту доручається під їхню відповідальність розширити повноваження призначених для

цього поіменно лікарів у тому напрямі, щоб з гуманних розумінь невиліковно хворим у випадку критичної оцінки їхнього хворобливого стану забезпечувалася легка смерть».

Спочатку було заплановано умертвіння душевнохворих, потім акція «Евтаназія» охопила всіх «безнадійно хворих». Було виділено особливий бюджет, організовано спеціальні установи, створено заклади, переоснащені з лікарень, розроблено методи відбору кандидатів на умертвіння.

У фашистській Німеччині всю інформацію, пов'язану з акцією «Евтаназія», було найсуворішим чином засекречено. Винуватцю в розголошенні будь-яких відомостей (а йшлося про факти масового знищення невиліковно хворих і старих) загрожувала смертна кара. Це була як би по суті вивернута навиворіт «лікарська таємниця», гуманістичний задум якої було перекинуто фашизмом. У результаті цієї операції до середини 1941 р. загинуло 70 тис. 273 людини в газових камерах однієї тільки Німеччини.

Принципи всієї лікарської етики впливають з загальних етичних норм, які є основою клятви Гіппократа і присяги лікарів. Однак що в таких випадках потрібно робити лікарю, аби звести до мінімуму нестерпні страждання хворого, якщо радикально допомогти йому більше неможливо, і не порушувати при цьому клятви Гіппократа, яку дає кожний медичний працівник, у якій, зокрема, йдеться: «Я не дам нікому, що просить у мене смертельного засобу і не покажу шляхи для подібного задуму»? Співзвучна клятві Гіппократа і Женевська декларація Всесвітньої медичної асоціації: «Я буду зберігати найвищу повагу до людського життя з самого моменту зачаття; навіть у разі загрози я не буду використовувати мої медичні знання всупереч законам гуманності». В Австрії у 1989 р. проти чотирьох медсестер з військової міської лікарні «Лайнц» було висунуто обвинувачення в тому, що вони надавали хворим снодійні препарати в надмірних дозах або заливали їм рот і дихальні шляхи, щоб ті задихнулися. У досьє цієї справи фігурувало 42 випадки умертвіння; судом було доведено 21 вбивство. На питання суддів про причину такого ставлення до хворих, вони говорили, що робили це із співчуття, щоб полегшити старим людям перехід в інший світ; а ще зізналися, що їх дратували крики хворих і благання про допомогу. Двох з медсестер-убивць було засуджено до довічного ув'язнення, двох – до 20-ти років тюремного ув'язнення. В Австрії їх прозвали «відьми з Лайнца».

Ось інший приклад. Лікар-терапевт з каліфорнійського міста протягом восьми років із співчуття, намагаючись полегшити страждання, умертвив кілька десятків своїх пацієнтів, яких вважав безнадійно хворими. Він називав себе «ангелом смерті». Після кількох днів у в'язниці його було звільнено і позбавлено медичної ліцензії. І подібних прикладів можна наводити чимало. А що ж в Україні?

Інститутом Горшеніна проведено соціологічне опитування щодо легалізації евтаназії в Україні. «37,1 % українців категорично проти цього за будь-яких обставин. 36,8 % опитаних підтримують евтаназію у випадку невилікованої

хвороби, що спричиняє хворому страждання. Кожен шостий опитаний вважає, що евтаназію треба застосовувати за бажанням кожної людини без пояснення причин. 8,2 % респондентів вважають цю міру виправданою в разі довгочасної коми. 2,5 % вважають, що у старості після певного віку можна застосувати евтаназію», – повідомила Н. Клаунінг, експерт Інституту Горшеніна. Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що боротьба між противниками і прибічниками евтаназії нескінченна, кожного разу знаходяться нові і нові аргументи на підтримку тієї чи іншої сторони, однак, на думку відомого письменника-психоаналітика Г. Ш. Чхартішвілі, можливо цинічно і прагматично, ці баталії – не що інше, як «майновий конфлікт» через право власності на життя. Примирення між опонентами не відбудеться доти, поки суспільство не вирішить, ким є людина стосовно свого життя – власником чи вартовим? Якщо власником, то він має право чинити на власний розсуд, якщо ж вартовим, то певний час він звичайно здатний «розкрадати» власність, однак потім справжній господар може і суворо спитати...

Очевидно, що специфічність проблеми передбачає максимальне залучення дослідників немедичних спеціальностей з метою вивчення евтаназії як явища, головне ж, щоб таке довгоочікуване для багатьох право на смерть не перетворилося на обов'язок померти.

С. Ємельянов, мол. наук. співроб.

«Зелене світло» для громадських об'єднань

Президент України В. Янукович підписав Закон «Про громадські об'єднання». Закон набирає чинності з 1 січня 2013 р. Як відомо, за проект закону у другому читанні і в цілому 22 березня проголосували 334 депутати. Рада прийняла проект № 7262-1 у першому читанні майже рік тому – 17 травня 2011 р. До цього законопроект готувався протягом шести років.

Якщо розглядати останній етап історії проходження цього документа, варто почати з 6 вересня 2011 р., коли Президент України В. Янукович під час свого виступу у Верховній Раді України звернув увагу на необхідність підписання найближчим часом указу щодо Стратегії державного сприяння розвитку громадянського суспільства та своєчасного ухвалення Закону «Про громадські організації». У березні 2012 р. Стратегія вже була затверджена. І слідом за цим було прийнято Закон «Про громадські об'єднання» (назва була змінена відповідно до однієї з поправок).

Норми закону максимально наближені до відповідних європейських стандартів та відображають більшість вимог, висловлених представниками вітчизняного громадянського суспільства.

Дія закону поширюється на суспільні відносини у сфері утворення, реєстрації,

діяльності та припинення громадських об'єднань і не поширюється на суспільні відносини у сфері утворення, реєстрації, діяльності та припинення політичних партій; релігійних організацій; непідприємницьких товариств, що утворюються актами органів державної влади, інших держорганів, органів влади АРК, органів місцевого самоврядування; асоціацій органів місцевого самоврядування та їхніх добровільних об'єднань; саморегульованих організацій, організацій, які здійснюють професійне самоврядування; непідприємницьких товариств (які не є громадськими об'єднаннями), утворених на підставі інших законів. Серед іншого законом встановлено, що реєстрація громадського об'єднання здійснюється безоплатно органами виконавчої влади, на які покладено повноваження з питань реєстрації громадських об'єднань, за місцезнаходженням громадського об'єднання.

У цілому серед відгуків експертів про новий закон переважають позитивні. Радник Президента України – керівник Головного управління з питань конституційно-правової модернізації АПУ М. Ставнійчук заявила про те, що підписаний Президентом України В. Януковичем Закон створює нові інституційні засади подальшого розвитку громадянського суспільства в Україні. За її словами, підписаний Закон є одним із найважливіших інституційних законів у сфері розвитку громадянського суспільства. Радник Президента наголосила, що під час підписання цього Закону глава держави наголосив на важливості й актуальності налагодження суспільного діалогу, створення правових засад для дієвого активного суспільства.

«При прийнятті Закону “Про громадські об'єднання” Україна повністю взяла до уваги рекомендації Комітету міністрів Ради Європи стосовно діяльності неурядових організацій. Таким чином, можна зробити висновок, що Закон має серйозне європейське спрямування й дає змогу розвиватися дієвому, активному громадянському суспільству», – зазначила М. Ставнійчук.

Керівник програм Українського незалежного центру політичних досліджень М. Лациба наголосив на тому, що норма щодо спрощення реєстрації громадських об'єднань, запровадження європейських стандартів контролю за їх діяльністю цілком відповідає вимогам Ради Європи, адже нині Міністерство юстиції України відмовляє в реєстрації близько 50 % громадських об'єднань.

Тепер, на його переконання, таких відмов буде менше, і це збільшить кількість громадських організацій в Україні. «На сьогодні в нас на 10 тис. населення працює тільки 17 громадських організацій. У Хорватії таких організацій 85, а в Естонії понад 200 на 10 тис. населення», – зазначив М. Лациба. Крім того, документ обмежує підстави відмови в реєстрації громадських об'єднань та скорочує термін їх реєстрації до семи робочих днів. Громадські об'єднання можуть здійснювати діяльність як юридичні особи або ж без цього статусу.

Менеджер програми розвитку ООН «Розвиток громадянського суспільства» В. Олійник зазначив, що для організацій інвалідів прийняття цього Закону є дуже позитивним. За його словами, «інваліди часто роблять щось своїми руками:

іграшки, прикраси тощо. Тепер вони зможуть все це продавати й на отриманими грошами оплачувати комунальні послуги приміщення, де розташована організація, чи купувати якусь оргтехніку». На думку В. Олійника, це «історичний прорив» для громадянського суспільства, який зробить незалежними громадські об'єднання від донорів.

Також представник програми розвитку ООН підкреслив, що, скасувавши територіальність у реєстрації громадських об'єднань, Україна наблизилася до європейських норм функціонування недержавних організацій. Якщо раніше громадські організації діяли лише на території, де вони були зареєстровані, то з новим Законом, їх діяльність може поширюватися на всю країну.

Однак, на думку деяких експертів, у законі залишилися норми, що можуть дати змогу здійснювати вплив на громадські організації. Так, за п'ять років з назв таких організацій мають зникнути слова «суд, агенція, служба» тощо. Ще ж державні органи тепер прискіпливо перевірятимуть статутні документи організацій на дотримання всіх законів, замість того, аби обмежитися нормами Конституції.

«Статут організацій перевірятимуть і на дотримання закону про бібліотечну справу, і закону про збереження кажанів чи ще щось. Це лазівка для чиновників. Через це вони можуть відмовляти в реєстрації», – припустив М. Лациба.

Представники недержавних неприбуткових організацій не бояться, що новий закон спровокує велику кількість «неефективних липових» організацій, які лише «освоюватимуть гранти донорів». Вони переконані, чим більше в Україні буде громадських організацій, тим буде більша конкуренція за надання соціальних послуг, які, відповідно, будуть якіснішими й доступнішими для українців.

В. Кулик, директор Центру досліджень проблем громадянського суспільства, також прокоментував особливості нового Закону: «Найголовнішими нормами Закону “Про громадські об'єднання” є ліквідування територіальних статусів. Хоча вони передбачені Законом, але тепер, щоб діяти по всій Україні, не обов'язково реєструвати саме всеукраїнську організацію. Достатньо зареєструвати організацію в Києві, і вона діятиме по всій Україні. Це була вимога Ради Європи, й тепер вона виконана. Друге питання – створення організацій. Створювати організації мають тепер змогу не лише фізичні особи – громадяни України, але й юридичні особи – суб'єкти приватного права. Третя позиція – спрощення процедури створення об'єднань і відсутній контроль за статутними документами організацій під час їх створення з боку держави. Органи контролю не зможуть втручатися у діяльність громадських організацій. Підписання цього Закону відкриває новий період в діяльності інститутів громадянського суспільства. З 2003 р. до 2010 р. в Україні не ухвалили жодного нормативного документа, який регулював би діяльність інститутів громадянського суспільства».

За словами голови правління ГО «Центр UA» та одного з ініціаторів кампанії «Новий громадянин» О. Рибачука, новий Закон, як такий, не гарантує сплеску громадської діяльності. «Переважає більшість громадських організацій вітає цей

Закон, бо він прийшов на зміну закону ще з радянською ідеологією. Але найбільша недовіра сидить у кожному з нас. Ми знаємо, що в Україні закони не виконуються. Не виконується Конституція. Не виконується повною мірою Закон «Про доступ до публічної інформації», за який ми так успішно боролися минулого року. Але ми знаємо, що це все ж можливість для громадськості діяти в більш цивілізованій правовій площині», – зазначив О. Рибачук.

За умови виконання Закону «Про громадські об'єднання» Україна отримає поштовх до поживлення суспільної діяльності, що зрештою може сформувати й громадянське суспільство, зауважила голова координаційної ради екологічної громадської організації «МАМА-86» Г. Голубовська-Онісімова. Утім, чи виправдаються такі надії, покаже час, зазначила вона.

«Нарешті, ліквідована норма, яка дає можливість громадським організаціям захищати лише інтереси своїх членів. Тепер громадські організації після прийняття цього Закону можуть захищати будь-які інтереси, які вони вважають суспільно важливими. Наразі більшість рекомендацій Венеціанської комісії виконали. Давайте тепер подивимося, як пройде рік і до яких змін приведе впровадження нового Закону. Це буде дуже цікавий аналіз», – наголосила Г. Голубовська-Онісімова.

Єврокомісар з питань розширення й європейської політики сусідства Ш. Фюле оцінив прийняття Верховною Радою України Закону «Про громадські об'єднання» на своїй сторінці в Twitter: «Хороші новини з Києва: парламент прийняв закон про громадські організації. Це дуже важливо для громадянського суспільства нашого ключового партнера в політиці сусідства».

На завершення хотілося б приєднатися до думки більшості експертів щодо того, що новий Закон значно розширює можливості інститутів громадянського суспільства порівняно з попереднім базовим законом. Отже, залишається лише сподіватися, що досягнуті прогресивні здобутки будуть ефективно впроваджені в життя.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА

Блог на сайті Корреспондент.Нет

Про автора: А. Красноперов, креативний директор консалтингового агентства Concept Group

КПК: новий закон – старі виконавці?

В італійського політичного філософа Н. Макіавеллі є відомий і влучний вислів про законодавство: «Там, де є хороше військо, там хороші й закони». Себто важливо не тільки й навіть не стільки те, що написано в законах, а те, як вони виконуються. І, безумовно, важливо хто і як їх виконуватиме. Іншими словами,

цитуючи Й. Сталіна, кадри вирішують усе. І якщо хороші закони виконуватимуть погано підготовлені або корисливі люди, толку з них буде небагато.

Чомусь саме це спадає на думку під час спроб проаналізувати перспективи змін у правоохоронній і судовій сферах після вступу в дію нового Кримінально-процесуального кодексу, ухваленого парламентом минулого тижня. І справа тут не в якості КПК, а в якостях системи й конкретних її представників, які виконуватимуть положення нового кодексу на практиці.

Сам по собі новий КПК однозначно є яскравим прикладом передової юридичної думки європейського зразка і втіленням кращих світових процесуальних норм, принципів і стандартів. Назвемо хоча б чотири основні новації кодексу, які мають позитивно відбитися на діяльності правоохоронної та судової систем, веденні слідства й захисті прав громадян.

По-перше, у КПК вводяться положення, яким доказами в кримінальній справі визнаються лише свідчення, надані сторонами в судовому засіданні. Звісно, це значною мірою захистить підслідних, адже фактично для органів досудового слідства втрачається сенс у так званому вибиванні доказів силою. Отже, можна очікувати зменшення кількості випадків фізичного насильства в міліції, слідчих ізоляторах тощо.

По-друге, новий Кримінально-процесуальний кодекс забороняє застосовувати тримання під вартою у вигляді запобіжного заходу, крім випадків, коли йдеться про підозрюваних у скоєнні особливо тяжких злочинів. На практиці це означатиме, що тисячі людей, які підозрюються, наприклад, в економічних злочинах чи кримінальних діях незначного ступеня тяжкості не сидітимуть роками сидіти в СІЗО, очікуючи на судовий вирок при тому, що на цей момент їхню провину ще не доведено. Це знову ж таки підвищує рівень захищеності громадянина у відносинах із правоохоронними органами.

По-третє, КПК запроваджує положення, згідно з яким захисником у суді може виступати лише професійний адвокат. Очевидно, це істотно вплине на рівень професіоналізму судового захисту громадян. До того ж новий кодекс значно розширює права й можливості адвоката, даючи йому змогу ефективніше захищати клієнта й підвищуючи рівень змагальності сторін у суді. Таким чином, рівень об'єктивності правосуддя так само зростатиме.

Нарешті, четвертою позитивною новацією кодексу є введення інституту угоди зі слідством, коли в обвинувачуваного є можливість добровільно розкрити обставини скоєння злочину, викрити якісь додаткові обставини кримінального правопорушення, його невідомих слідству учасників і при цьому претендувати на завчасно обумовлене пом'якшення покарання. Угода зі слідством забороняється лише в тих випадках, коли в кримінальному правопорушенні є жертви. Цей пункт так само підвищуватиме рівень об'єктивності розслідування, водночас забезпечуючи права обвинувачуваного в разі співробітництва зі слідством.

Словом, КПК дійсно вводить ряд важливих положень, які можуть якісно змінити відносини між громадянином і державою в правоохоронній та судовій

сферах. Проте виникає ряд питань з приводу того, хто та як виконуватиме зазначені позитивні норми нового кодексу. Загальновідомо, що абсолютна більшість громадян в Україні не довіряє ні міліції, ні судам. Останні ж є дуже корумпованими, про що свідчать не тільки враження громадськості, а й висновки закордонних експертів. І ще невідомо, як користуватимуться положеннями Кримінально-процесуального кодексу слуги Феміди. Адже не нами сказано, що закон як дишло.

Та й сам кодекс, як у принципі майже кожен закон, усе ж залишає ряд прогалин, які за бажання й за власної необхідності можуть використовувати у своїх цілях і судді і правоохоронці. Тут достатньо навести хоча б два приклади. По-перше, у КПК присутня норма, згідно з якою дозволяється розгляд кримінальної справи в судовому засіданні за відсутності обвинувачуваного, за вимогою прокурора за умови, що він повністю визнав свою провину й дав згоду на такий розгляд, а постраждала сторона проти цього не заперечує. Таким чином, за умов згоди слідства й прокуратури залишається можливість «вибивати» покази силою, змушуючи підсудного відмовитися від присутності в суді.

По-друге, норма КПК, яка встановлює, що захист обвинувачуваного може здійснювати лише адвокат, ставить у дещо дискриміноване становище матеріально незабезпечених громадян. Адже адвоката мають можливість найняти собі далеко не всі, хто цього потребує, а інститут державних захисників в Україні є вкрай далеким від досконалості.

Тож гарний новий закон може потрапити на реалізацію до не таких уже й гарних старих виконавців, які послуговуватимуться старим досвідом і старими принципами та методами у своїй роботі. Отже, громадськості ще варто поспостерігати, як Кримінально-процесуальний кодекс утілюватиметься в життя на практиці (*КПК: новий закон – старі виконавці? // Корреспондент.net (http://blogs.korrespondent.net/users/blog/stateman/a63001). – 2012. – 18.04).*

***

Блог на сайті ФОКУС.ua

Про автора: А. Крамаренко, головний редактор персонального ділового журналу «Деньги.ua»

Новый Уголовно-процессуальный кодекс способен защитить предпринимателей от давления со стороны силовиков. «Шить» заказные дела станет намного сложнее.

Первый вопрос, который стоит задать в связи с появлением нового Уголовно-процессуального кодекса: «Сколько теперь будет стоить “пошив” дела?» Налогового, об «отмывании грязных денег» и любого другого? Вполне вероятно, что цена поднимется, а значит, круг возможных мишеней сузится.

Парламентарии одобрили свежий УПК. Но за это время вряд ли кто-то успел оценить новую правовую реальность, в которой нам вскоре предстоит жить. Кроме того, кодекс ещё продолжают рихтовать. По крайней мере, так заявил

Президент Украины. Документ оказался довольно противоречивым и оторванным от остального массива уже действующих в стране законов. Их, к слову, тоже придётся менять.

Как правило, подавляющее большинство граждан мало интересуются УПК. Оно и понятно – многие уверены, что им никогда не придётся участвовать в уголовном процессе в качестве подозреваемого или обвиняемого. Однако не стоит забывать, что УПК касается не только тех тёмных личностей, которые «наносит тяжкие телесные», совершают кражи, грабежи и разбои. В Украине к уголовным преступлениям причислены и те, которые касаются неуплаты налогов, многих экономических правонарушений, а также «легализации средств, полученных преступным путем». То есть всё то, что так или иначе могут вменить любому предпринимателю или руководителю предприятия.

При этом украинские законы суровее тех, что действуют в развитых странах. Например, насколько мне известно, в Швейцарии к уголовным относятся только те налоговые правонарушения, которые сопровождались подлогом, мошенничеством и т. п. В Украине же для «уголовщины» достаточно попасть под подозрение в том, что конкретные лица спрятали от налогообложения определённую сумму, – и привет, всё уже происходит в рамках уголовно-процессуального, а потом и уголовного кодексов.

При этом у нас в стране особо не скрывается тот факт, что уголовное преследование нередко используют для давления на тот или иной бизнес. Или же ради получения конфиденциальной информации о нём. Национальный вид спорта «выемка оригиналов финансовой документации и серверов» изобретён давно. Об этом довольно много писали ещё в середине 1990-х годов, да и сейчас отечественная пресса пестрит подобными историями.

Но вскоре, если верить духу и букве нового Уголовно-процессуального кодекса, «шить» заказные дела станет намного сложнее. Кодекс предусматривает появление в Украине так называемых следственных судей. Именно к ним перейдёт большинство полномочий, которыми пока располагают оперативные работники и следователи в силовых структурах. По сути, центр принятия решений по поводу возбуждения уголовного дела и других процессуальных действий переместится в суды. Именно оттуда будут поступать указания, к примеру, проводить ли выемку документов, серверов и пр. И всё будет зависеть от тех людей, которые сядут в кресла следственных судей.

Подразумевается, что в судах на новых должностях появятся квалифицированные юристы. Каждому из них придётся пройти непростую процедуру назначения на судейскую должность, чтобы потом заниматься нудной, неблагодарной, не всегда чистой следственной и даже оперативной работой. Такие люди появятся не скоро. Неизбежен переходный период – минимум полгода, а то и год. Кроме того, в стране пока не были замечены толпы временно незанятых бессребреников с хорошим юридическим образованием. А ведь в районных судах

крупных городов штаты в результате нововведений придётся расширить в три–четыре раза.

Предположим, всё получится, и новая система начнет работать. Заказные дела, скорее всего, будут «шить», но значительно реже. При этом цена вопроса должна возрасти в разы. Что, к слову неплохо. Так как коррупция обычно не искореняется полностью, а лишь её масштабы сужаются до общественно приемлемых. И попутно поднимается стоимость «решения вопросов». Соответственно, снижается вероятность пострадать от коррупционных действий. А это, по сути, уже можно было бы считать хорошим результатом (*Причины следствия. Новый УПК способен уберечь бизнес от давления силовиков // ФОКУС.ua (<http://focus.ua/opinion/227966>). – 2012. – 20.04*).

***

Блог на сайті КорреспондентТ.Net

Про автора: F. Pavlov, председатель общественной организации, консультант помощник депутата, fedor-petrovich@yandex.ru

20 апреля возле Администрации Президента состоялась протестная манифестация против введения ювенальной юстиции и принятия нового Уголовно-процессуального кодекса.

Около 48 общественных организаций обратились в письме к Президенту В. Януковичу ветировать принятый новый Уголовно-процессуальный кодекс, который имеет отношение к полному введению ювенальной юстиции и гендерной политики на всей территории Украины.

Администрация Президента приняла и передала обращение украинских организаций не подписывать данный закон который нарушает ценности семьи.

Система ювенальной юстиции – это система, которая нацелена забирать детей из семей по следующим надуманным причинам: «удушающая родительская любовь»; материальный достаток, ниже установленного ЕС; навязывание ребенку своей системы ценностей (ребенка нельзя будет мотивировать ходить в церковь, запрещать смену пола и употреблять спиртные напитки, а также общаться со своими сверстниками и т. д.).

Наделённые широкими полномочиями ювенальные органы способны изъять, грубо нарушая при этом законодательство, любого ребёнка из любой семьи по любому, самому абсурдному поводу, а также диктовать родителям, как следует воспитывать детей, поскольку принципы ювенальной юстиции предполагают воспитание детей главным образом социумом (психологи, врачи, учителя), а не родителями. По статистике стран, где была введена эта преступная юстиция, половину детей ювенальная служба забрала из «хороших» и «нормальных» семей!

В Полтавской области был введен пилотный проект ювенальной юстиции, результатом его месячной работы стали три самоубийства женщин, у которых

забрали безвозвратно малолетних дітей. Семьи, из которых забрали детей, были абсолютно «нормальными», а причины – надуманными!

Европейський союз навязує нам прийняти їх стандарти, а значить, легалізацію гомосексуалізму і узаконювання однополых браков, ювенальну юстицію і гендерну політику!

В ближайші дні Президент може підписати новий Уголовно-процесуальний кодекс, і ми, як громадськість, повинні виразити свій голос протеста і встати на захист сімейних цінностей (*20 апреля возле Администрации Президента состоялась протестная манифестация... // Корреспондент.net (http://blogs.korrespondent.net/users/blog/pfp777/a63235). – 2012. – 21.04).*

***

Блог на сайті UBR

Про автора: Н. Вороницька-Гайдак, генеральний директор юридичного об'єднання «Феміда», головний редактор юридичного журналу Femida.UA

Історія прийняття ЗУ «Про охоронну діяльність» нагадує ходіння по колу... І, напевно, Історія створення нашого законодавства мало знає випадків, коли з такою впевненістю Верховна Рада України приймає закон, а Президент його ветоє.

Першу спробу прийняти ЗУ «Про охоронну діяльність» Верховна Рада України здійснила 8 вересня 2011 р., а вже 6 жовтня 2011 р. о 12:59 офіційний інтернет-сайт Президента України повідомив, що глава держави застосував право вето до Закону «Про охоронну діяльність». І внісши свої пропозиції, повернув документ на доопрацювання у ВРУ.

17 листопада Верховна Рада України робить спробу № 2: враховуючи пропозиції Президента, приймає документ знову, а 14 грудня 2012 р., о 15:16 прес-служба Президента на офіційному сайті повідомила, що Президент України В. Янукович, відповідно до ч. 2 ст. 94 Конституції України, повернув зі своїми пропозиціями на повторний розгляд парламентом Закон «Про охоронну діяльність».

І ось нарешті 22 березня 2012 р., Верховна Рада України повторно прийняла Закон України «Про охоронну діяльність» з урахуванням усіх пропозицій Президента.

29.03.2012 р. Закон було направлено на підпис Президенту.

Ринок охоронних послуг активно розвивається в Україні із середини 1990-х років. Незважаючи на той факт, що збільшується він з кожним роком, «охоронці» й досі живуть за загальними, найголовніше «неписаними» правилами. Ураховуючи таку ситуацію, нам усім залишається лише чекати й сподіватися, що нарешті після довгих ходінь по колу Верховна Рада України – Президент – Верховна Рада України – Президент – знову Верховна Рада України нарешті буде

поставлено крапку, і ми отримуємо ЗУ «Про охоронну діяльність», який встановить хоча б елементарні правила поведінки на ринку охоронних послуг, і спроби № 4 вдасться уникнути (ЗУ «Про охоронну діяльність» спроба №3... // UBR (<http://blog.ubr.ua/pravo/zu-pro-ohoronnu-dialnst-sproba-3-2274#more-2274>). – 2012. – 12.04).

***

Блог на сайті LB.ua

Про автора: Ю. Крикунов, керуючий Київським міським відділенням Фонду соціального захисту інвалідів, радник директора виконавчої дирекції Фонду страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України

Нарешті зрушили. Кабінет Міністрів подав до Верховної Ради законопроект «Про Державний бюджет України на 2012 рік» (щодо вирішення соціальних питань) за № 10 317. І що ж ми бачимо в частині заходів на забезпечення виконання обіцянки Президента, зокрема щодо запровадження доступної іпотеки?

Пропонується запровадити нову бюджетну програму «Здешевлення вартості іпотечних кредитів для забезпечення доступним житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов». І виділити на цю програму 1 млрд грн.

У принципі, і за це можна сказати «дякую». Але після виступу В. Януковича складалося враження, що затівається щось масштабно-історичне, а знайомишся з урядовими пропозиціями і починаєш розуміти, що все це з трохи іншої опери.

По-перше, здається, що цією програмою зможуть скористатися зовсім не ті, хто на неї розраховував. Адже держава обіцяє лише компенсувати різницю між банківським іпотечним кредитом та 2–3 %, які обіцяні Президентом. Тобто початковий капітал на придбання житла необхідно мати свій.

По-друге, скористатися цією програмою зможе не надто велика кількість громадян. Якщо навіть прибрати організаційні витрати (а хтось же має працювати з претендентами та банківськими установами тощо) та, зажмуривши очі, припустити абсолютно цільове використання всіх коштів, то все одне вийде, що коло щасливчиків буде надто обмеженим. Ну, дві, ну три тисячі. Таким чином, кардинально змінити ситуацію з поліпшенням житлових умов за допомогою цієї програми просто не можливо.

По-третє, цитую пояснювальну записку до законопроекту: «Детальні умови надання часткової компенсації буде визначено у встановленому порядку відповідними нормативними документами». У перекладі з бюрократичного сленгу це означає: кредити видаватимуть не тим, хто потребує, а тим, хто «потрібний». І при цьому сума «подяки» за позитивне рішення буде аж ніяк не меншою за суму «економії» на банківських відсотках.

І наостанок. Загальне враження таке, що під прикриттям виконання соціальних ініціатив Президента дехто вирішив повирішувати й деякі свої

питання. Наприклад, законопроект передбачає збільшення видатків на користь Державної судової адміністрації. Ось з'ясується, де зосереджені найбільш нужденні...

Не забув Кабінет Міністрів і про себе «коханого». Збільшив на 990 млн (сума майже однакова з фінансуванням іпотечної програми) обсяги коштів, які він розподілятиме в ручному режимі. Звісно, з благородною метою, виключно заради «концентрації фінансових ресурсів на пріоритетних напрямках соціально-економічного розвитку України».

Загальне враження: практичне втілення обіцянки В. Януковича щодо запровадження доступної іпотеки поки що нагадує вивіску на клітці у зоопарку: «Тут показують найбільшого у світі слона, крім нього самого»... *(Інотечні забавки: обіцяли слона, народили мишу... // LB.ua (http://blogs.lb.ua/yuriy_krykunov/145859_ipotechni_zabavki_obitsyali_slona.html). – 2012. – 12.04).*

***

Блог на сайті **ФОКУС.ua**

Про автора: С. Куюн, директор ООО «Консалтингова група А-95»

Новые инициативы правительства по сбору налогов с нефтетрейдеров могут увеличить поступления в бюджет, но вряд ли снизят цены на бензин.

Правительство придумало, как предотвратить скачки цен на бензин. На днях Кабинет Министров одобрил введение плавающей ставки акцизного сбора с нефтепродуктов. Теперь она будет зависеть от котировок нефти на мировых биржах.

...Я не разделяю восторга, с которым представители власти сообщили об идее устанавливать акцизный сбор на топливо в зависимости от мировых цен на нефть. Давайте для начала разберёмся. Ведь плавающая ставка неизбежно влечёт за собой бюджетные потери – в том случае, если главной целью затеи действительно является снижение стоимости бензина непосредственно на АЗС. В правительстве уверяют, что подобные убытки восполнятся в период низких цен на нефть, когда акциз «уплывёт» вверх. Но если мировые цены не упадут? Ни у США, ни у других крупнейших нефтедобывающих стран желания этому способствовать пока не наблюдается.

Кстати, о нефтедобытчиках. Украинские компании этого сектора в начале года получили от государства налоговые льготы в виде пониженных на 30 % ставок рентной платы на добычу чёрного золота. По предварительным расчётам, это сделает их богаче в 2012 г. на 4–5 млрд грн. Хотя и раньше они не бедствовали, ведь цены на нефть который год неуклонно поднимаются. В 2011 г. крупнейший отечественный нефтедобытчик «Укрнафта» заработала около 2,2 млрд грн чистой прибыли. (Официально компания до сих пор не обнародовала финансовые результаты за прошлый год, поскольку, говорят, сказки о тяжёлой

судьбе украинского производителя позволили ей выпросить колоссальную льготу). Кто контролирует крупнейших добытчиков нефти и газа в стране, не секрет. Это уважаемые люди, обосновавшиеся на верхних строчках списков богатейших. Вот и получается, что в этом году миллионы автомобилистов получили повышение налогов, а несколько олигархов – миллиардные льготы.

В духе риторики о налоге на роскошь правильно было бы отмотать назад ставки ренты на добычу нефти, оставив уважаемых людей с приличной нормативной прибылью, а резко возросший объём налогов от добывающей отрасли направить на компенсацию снижения акцизов на нефтепродукты для обычных граждан и целевые дотации аграриям и бюджетным организациям. Средств хватило бы на всё (*Игры акцизов. Облагая налогом нефтрейдеров, власть усложняет жизнь автомобилистам // ФОКУС.ua (http://focus.ua/opinion/227306). – 2012. – 13.04).*

***

Блог на сайті Судебно-юридической газеты online

Про автора: А. Авторгов, адвокат, кандидат юридических наук, член городской рады при Державній виконавчій службі України

Відповідно до Постанови КМУ №937 від 07.09.2011 р. «Про затвердження граничної чисельності працівників апарату центральних органів виконавчої влади», кількість працівників центрального апарату Міністерства юстиції України становить 764 особи.

Для порівняння: Міністерство юстиції Російської Федерації, відповідно до Указу президента РФ від 13.10.2004 р. за № 1313 «Про затвердження положення про Міністерство юстиції РФ», налічує...749 співробітників.

На територіальному рівні цифри ще більш вражаючі. Гранична чисельність співробітників територіальних органів Міністерства юстиції Російської Федерації (той самий Указ Президента РФ від 13.10.2004 за № 1313) становить 3320 осіб.

Міністерство юстиції України (Постанова КМУ № 1184 від 14.11.2011р. «Про затвердження граничної чисельності працівників територіальних органів центральних органів виконавчої влади) налічує 23 667(!!!) співробітників територіальних органів.

Територію та кількість населення Росії та України годі й порівнювати.

Проте в цьому питанні слід налаштовуватись оптимістично. Так, якщо кожную адмінреформу скорочувати чисельність працівників територіальних підрозділів Міністерства юстиції України в два рази, то нескладно підрахувати, що лише за три реформи ми зрівняємо кількість наших чиновників з російськими! (*Міністерство юстиції України попереду своїх російських колег! За кількістю співробітників // Судебно-юридическая газета (http://sug.kiev.ua/blognews.php?id_blog=135). – 2012. – 16.04).*

Блог на сайті Судебно-юридической газети online

Про автора: О. Слободян, член комітету з питань спільного інвестування Асоціації «Фондове партнерство»

Нас буквально окупували різні фінансові консультанти, які вважають, що краще за нас знають, куди нам інвестувати свої кровно зароблені – у золото, цінні папери, нерухомість чи інші об'єкти матеріального світу. Яким же є їх правовий статус?

Одним із головних чинників дієвості фінансового ринку є розвиток таких фінансових посередників, як фінансові консультанти. На сьогодні в Україні вже працюють компанії, сферою діяльності яких є фінансове консультування. Безпосередньо інститут фінансових консультантів перебуває в стадії становлення. Для нього є характерною відсутність необхідних законодавчих підстав діяльності, розвинутої культури інвестування, державної підтримки, програм підготовки та навчання кваліфікованих фахівців. Незважаючи на все це, нас буквально окупували різні фінансові консультанти, які вважають, що краще за нас знають, куди нам інвестувати свої кровно зароблені – у золото, цінні папери, нерухомість чи інші об'єкти матеріального світу. Яким же є їх правовий статус? Із фізичними особами – працівниками компаній ситуація більш-менш зрозуміла. Вони представляють свої компанії. Ситуація ускладнюється, коли йдеться про фінансових посередників, що мають статус фізичних осіб-підприємців.

У сучасному українському суспільстві назріла потреба вироблення якісно нового комплексного підходу до врегулювання діяльності фінансових посередників. Український фінансовий ринок належить до тих ринків, що перебувають у процесі становлення. Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання ринків фінансових послуг» від 02.06.11 р. № 3 462-VI ч. 1 ст. Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.01 р. № 2 664-III було визначено поняття посередницьких послуг на ринках фінансових послуг, якими є діяльність юридичних осіб чи фізичних осіб-підприємців, що включає консультування, експертно-інформаційні послуги, роботу з підготовки, укладення та виконання (супроводження) договорів про надання фінансових послуг, інші послуги, визначені законами з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг. Ним також передбачено, що фінансові послуги надаються фінансовими установами, а також, якщо це прямо передбачено законом, фізичними особами-підприємцями.

Та чи мають вони бути професійними учасниками фондового ринку, що перебувають під відповідним державним контролем? На сьогодні законодавство встановлює організаційно-правову форму функціонування професійних учасників фондового ринку. Зокрема, відповідно ч. 2 ст. 2 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», професійними учасниками фондового ринку можуть бути

лише юридичні особи. Крім того, вищезгаданий Закон закріплює принцип обов'язковості ліцензування професійної діяльності на фондовому ринку в ч. 3 ст. 16, відповідно до якої професійна діяльність на фондовому ринку здійснюється виключно на підставі ліцензії, що видається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. Це дає підстави стверджувати, що посередницькі послуги на ринках фінансових послуг для фізичних осіб поки що не вважаються професійною діяльністю на фондовому ринку, а отже, не потребують отримання ліцензії. З іншої сторони, фінансові посередники мають здійснювати свою діяльність на професійних засадах. Фінансове консультування потребує професійних знань і навиків, якими, зазвичай, не володіють штатні спеціалісти нефінансових компаній. Слід також зазначити, що окремі учасники фондового ринку мають право надавати консультування, експертно-інформаційні послуги та інші посередницькі послуги додатково до свого основного виду діяльності. Зокрема, у процесі діяльності з керування активами інституційних інвесторів КУА мають право надавати консалтингові послуги з питань функціонування фондового ринку, інвестиційної діяльності та керування активами з урахуванням принципу винятковості професійної діяльності на фондовому ринку.

У деяких країнах для здійснення посередницьких та фінансових послуг на фінансових ринках необхідно отримати спеціальний дозвіл та (або) бути внесеним до відповідного реєстру. Це цілком відповідає сучасним принципам державного регулювання ринків фінансових послуг. Зокрема, відповідно до ст. 7 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» особа набуває статусу фінансової установи після внесення про неї запису до відповідного державного реєстру фінансових установ. У разі, якщо відповідно до закону надання певних фінансових послуг потребує ліцензування, фінансова установа має право на здійснення таких послуг лише після отримання відповідних ліцензій. Тому фінансова установа здійснює професійну діяльність за умови включення до державного реєстру фінансових установ, які надають фінансові послуги на ринку цінних паперів, відповідно до чинного законодавства України. Умови та процедура ведення відповідного реєстру визначається спеціальним законодавством.

У зв'язку з унесенням відповідних змін державне регулювання діяльності з надання фінансових послуг також має здійснюватися шляхом ведення державних реєстрів фінансових установ і реєстрів осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги. Запровадження спеціальних реєстрів осіб демонструватиме ще один етап легітимізації фінансових посередників – осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги, – включення їх до відповідного реєстру (*Про правовий статус фінансових консультантів // Судебно-юридическая газета (http://sug.kiev.ua/blognews.php?id_blog=137). – 2012. – 20.04).*

Блог на сайті UBR

Про автора: О. Скубченко, голова Громадської ради при Міністерстві регіонального розвитку, будівництва і житлово-комунального господарства України

12 квітня Президент України Віктор Янукович застосував право вето до Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо ОСББ». Відповідно до доручення главі держави, до 15 червня повинен з'явитись доопрацьований закон. Міністр А. Близнюк підтримав позицію Президента в цьому питанні.

Рішення Президента є, безумовно, ґрунтовним і справедливим, адже цей недосконалий, руйнівний для ОСББ країни закон не має і не може мати права на майбутнє. Однак урахувуючи проблеми, з якими майже щодня стикаються ОСББ і власники житла в багатоквартирних будинках, шанс, наданий Президентом для вдосконалення законодавства щодо ОСББ, треба використати повною мірою.

Вважаю за необхідне задекларувати особисті погляди на основні принципи, за якими повинно бути вдосконалено законодавство.

По-перше, Закон України «Про Загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2009–2014 роки» передбачає прийняття нової редакції Закону «Про ОСББ». Як ветований закон, так і сам Закон «Про ОСББ» є вкрай недосконалими. Тому треба зосередитись на новій редакції закону замість того, щоб змінювати те, від чого краще відмовитися.

По-друге, найменування організаційно-правової форми господарювання юридичної особи, що створюється власниками квартир і нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку – об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, є некоректним з точки зору права.

Так, цивільне законодавство не містить такого визначення, як «співвласники багатоквартирного будинку». Багатоквартирний будинок складається з квартир і нежитлових приміщень, які є самостійними об'єктами права власності, та приміщень/об'єктів загального користування, призначених для обслуговування більш ніж однієї квартири в будинку – спільної власності власників квартир і нежитлових приміщень.

Отже, у спільній власності перебуває не весь багатоквартирний будинок, а лише окремі його частини. І якщо немає «співвласників багатоквартирного будинку», то не може бути і їх об'єднань. Тому доцільним є зміна найменування організаційно-правової форми господарювання. Наприклад, на житлове товариство. Тим більше, що це найменування є близьким до подібних найменувань світової практики та має власні історичні корні – у 1922 р. було введено в дію Декрет «Про житлові товариства».

Однак перехідними положеннями в новому законі треба передбачити норму про порядок приведення у відповідність із нормами закону статутів об'єднань співвласників багатоквартирного будинку, створених до набрання чинності

закону, пов'язані зі зміною найменування, у тому числі й про те, що зміна найменування не є перетворенням та не потребує застосування процедури припинення.

По-третє, відносини власності в багатоквартирному будинку, окремі права й обов'язки спільних власників потребують урегулювання. Багатоквартирний будинок має бути визначений як окремий об'єкт права власності. Також потребує визначення правовий режим власності на приміщення/об'єкти загального користування, призначені для обслуговування більш ніж однієї квартири в будинку – як спільна часткова власність на загальне майно у багатоквартирному будинку та особливості здійснення відповідних прав власників.

Частки в праві спільної часткової власності на загальне майно в багатоквартирному будинку мають бути визначені як відношення загальної площі приміщення, що перебуває у власності, до загальної площі всіх квартир і нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку.

Однак така частка не повинна підлягати відчуженню окремо від права власності на квартиру або нежитлове приміщення в багатоквартирному будинку, повинна бути невід'ємною від права власності на квартиру або нежитлове приміщення та слідувати долі такого права власності.

Крім того, має бути встановлений механізм спільного зобов'язання (у тому числі з утримання будинку) і спільної відповідальності, адже власність зобов'язує.

По-третє, управління багатоквартирним будинком і його утримання має бути врегульованим за такими принципами: визначення способу управління, виконавців окремих житлово-комунальних послуг – виключне право власників квартир і нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку (або шляхом створення житлового товариства, або без створення юридичної особи – відповідно до Закону «Про житлово-комунальні послуги» зі змінами, які є на розгляді у Верховній Раді).

Однак управління має стати професійним, для чого держава зобов'язана сприяти розвитку нової, передбаченої Довідником кваліфікаційних характеристик професій працівників, професії – менеджер (управитель) житлового будинку (групи будинків). Такий управитель повинен мати право здійснювати свою діяльність як найманим працівником, так і в межах приватного підприємництва.

Також має бути встановлені мінімальні обов'язкові вимоги до діяльності, необхідні для належного утримання загального майна в багатоквартирному будинку.

По-четверте, врегулюванню підлягає організація житлового товариства та його діяльність. Треба передбачити як право і порядок створення житлового товариства шляхом прийняття рішення в очній і в заочній формі, так і право та порядок створення житлового товариства власниками квартир і нежитлових приміщень у двох або більше багатоквартирних будинках шляхом об'єднання або приєднання.

Особливу увагу треба приділити порядку організації та проведення загальних зборів учасників житлового товариства і порядку прийняття рішень в очній і заочній формах. Причому кількість голосів, що має власник на загальних зборах, має бути пропорційною його частці у праві спільної часткової власності на загальне майно в багатоквартирному будинку.

Самі ж рішення повинні стати обов'язковими для всіх власників у багатоквартирному будинку.

Удосконаленню підлягає також порядок обрання, діяльності і дострокового припинення повноважень правління житлового товариства, його компетенція, права й обов'язки; більш досконалому визначенню – кошти і майно житлового товариства, порядок їх формування, а також порядок створення і використання спеціальних фондів житлового товариства; умови й порядок здійснення житловим товариством господарської діяльності для досягнення цілей, передбачених статутом житлового товариства.

По-п'яте, окремій увазі підлягає врегулювання взаємовідносин між державою і житловим товариством. Тут необхідно включити такі положення:

- про участь держави та місцевого самоврядування в фінансуванні заходів, пов'язаних з капітальним ремонтом та енергозбереженням;
- про гарантії держави щодо додержання прав і законних інтересів житлових товариств, сприяння розвитку і зміцненню їх господарської самостійності;
- про встановлення недоторканності спільної власності на загальне майно в багатоквартирному будинку, віднесення такої власності під захист держави й охорону законом;
- про встановлення заборони втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування у фінансово-господарську та іншу діяльність житлових товариств, крім випадків, прямо передбачених законом.

По-шосте, прикінцеві і перехідні положення закону мають бути такими, щоб максимально полегшити приведення діяльності об'єднань співвласників багатоквартирного будинку, створених до набрання чинності законом, у відповідно до норм нового закону. У тому числі надати тривалий термін для дій, пов'язаних з приведенням діяльності і статутів відповідно до норм нового закону, та звільнити ОСББ від сплати реєстраційного збору під час реєстрації змін до статуту або статуту в новій редакції.

Це, звісно, не технічне завдання до розробки проекту нового закону, а лише загальна декларація.

Однак я впевнений, що лише такі рішучі і професійні зміни зможуть стати реальним кроком до розвитку інституту об'єднань власників квартир і нежитлових приміщень у багатоквартирних будинках. Я в цьому впевнений так само, як і в тому, що Громадська рада при Мінрегіоні не може і не буде залишатись осторонь від цього процесу.

Усі ми – власники житла – повинні створювати своє майбутнє вже сьогодні. На підвалинах справедливості, професійності і відповідальності. У нове життя – з

новим законом! (ОСББ: змін, ми чекаємо змін! // UBR (<http://blog.ubr.ua/obshestvo-2/osbb-zmn-mi-chekamo-zmn-2307#more-2307>). – 2012. – 18.04).

***

Юридичний блог компанії Jurimex

Про автора: Д. Гетманцев, почесний президент юридичної компанії Jurimex

С 1 января текущего года в Украине действует новая упрощенная система налогообложения субъектов малого предпринимательства.

Допустимый, по мнению большинства экспертов и представителей малого бизнеса, компромисс, выстраданный предпринимателями в результате более чем годового противостояния с властью, является достаточно комфортным для частных предпринимателей, позволяя им развивать свой бизнес. Казалось бы, у малого бизнеса появился повод расслабиться и позволить себе в полной мере насладиться пьянящим воздухом своей маленькой, но все же победы.

Однако все ли его представители смогут ощутить себя победителями? Ответ на этот вопрос, на самом деле, не так очевиден, как кажется на первый взгляд. И дело здесь не столько в условиях, правилах упрощенного налогообложения, сколько в процедуре перехода на введенную с 2012 г. систему. Систему, предусматривающую абсолютно другие ставки налогообложения и категории (группы) плательщиков, чем те, которые действовали до 2011 г.

Заявление не гарантирует получения свидетельства.

Дотянув до последнего введения новой «упрощенки», государство, в очередной раз пренебрегая им же написанной нормой п. 4.1.9 Налогового кодекса, согласно которой изменения в НК не могут вноситься позднее чем за шесть месяцев до начала нового бюджетного периода, сделало подарок малым предпринимателям. Тем самым лишило и себя, и малый бизнес периода, необходимого для перехода на новую систему. Пытаясь исправить ситуацию, законодатель предусмотрел в изменениях в НК норму, согласно которой выданные ранее свидетельства об уплате единого налога и фиксированного налога на 2011 год действуют до получения новых свидетельств плательщиков единого налога, но не позднее 1 июня 2012 г. При этом субъекты, изъявившие желание перейти на упрощенную систему налогообложения с 1 января 2012 г., должны были подать соответствующее заявление в органы государственной налоговой службы до 25 января 2012 г.

Напомним, что статус плательщика единого налога предприниматель не получает автоматически, просто на основании поданного им заявления. ... Отметим, что ко всему этому Налоговый кодекс (п.п. 294.3, 294.4, 298.1.2) связывает возникновение у частного предпринимателя статуса плательщика единого налога исключительно с наличием (выдачей ему) свидетельства плательщика единого налога.

А теперь (внимание!) вопросы к частным предпринимателям, которые вот уже несколько месяцев успешно апробируют новую систему налогообложения: «Скажите, а уверены ли вы в своем налоговом статусе? Т. е. действительно ли вы не сомневаетесь в том, что с 1 января 2012 года являетесь плательщиками единого налога? И, кстати, по какой именно ставке вы платите налог или к какой группе плательщиков относитесь? К той, которую вы указали в своем заявлении о применении упрощенной системы налогообложения? Позвольте поинтересоваться, почему? Что, кроме по-детски святой и наивной веры в добросовестность помыслов и мотивов государственной налоговой службы лишает вас сомнений? Ведь, как видно из вышеизложенного, ваше заявление не является юридическим фактом для присуждения вам статуса плательщика единого налога. Продление же срока действия старого свидетельства, равно как и какие-либо отметки налоговой службы на нем, будут иметь юридическое значение только в том случае, если вам не будет отказано в выдаче нового свидетельства. А ведь отказать могут, скажем, на основании неправильно оформленного заявления (что свидетельствует о его фактической неподаче) вашего несоответствия требованиям ст. 291 НК, наличия налогового долга, несвоевременной подачи заявления, указания в заявлении недостоверных данных и многого другого, на выдумку которых так щедро фантазия чиновников родной налоговой службы».

Уведомление об отказе...

Справедливости ради надо отметить, что налоговая служба действительно должна иметь право отказывать в выдаче свидетельства плательщика единого налога. Равно как и плательщик налогов должен иметь право обжаловать такое решение. Как первое, так и второе право предусмотрено законом. Однако что делать, если налогоплательщик считает, что выполнил все необходимые действия для получения свидетельства и добросовестно уплачивает единый налог до 1 июня 2012 г., а потом, как снег на голову, получает уведомление государственной налоговой службы об отказе в выдаче ему свидетельства, пусть даже на самых законных основаниях? Обжаловать решение ГНС? Возможно. Но ведь, пока суд да дело, с 1 июня 2012 г. предприниматель не сможет платить единый налог, т. к. истечет срок действия его свидетельства. Потому и в этом, как во многих других случаях, эффективность борьбы предпринимателя за свои права будет прямо пропорциональна уровню его близости к властным кабинетам в районной налоговой инспекции.

Повторимся, решение налоговой об отказе в выдаче свидетельства может быть абсолютно законным по своим материальным основаниям. В таком случае налогоплательщику не останется ничего, кроме как уплачивать сумму недоимки, начисленную исходя из обычной ставки налогообложения (п. 167.1 НК) и увеличенную на сумму штрафных санкций и пени. И это тогда, когда налогоплательщик не превысил установленный НК трехсоттысячный барьер операций, налогооблагаемых НДС, что является основанием для обязательной

регистрации его плательщиком НДС, доначисления недоимки по НДС без права на налоговый кредит с взысканием соответствующей суммы финансовых санкций!

Без вины виноватые

А сколько проблем таит в себе неопределенность группы плательщика единого налога. Ведь в вожделенную вторую группу могут попасть далеко не все налогоплательщики!

Кроме того, субъект предпринимательской деятельности столкнется с тем, что на протяжении всего срока, когда ему казалось, что он является плательщиком единого налога, он нарушал правила, установленные для учета и отчетности операций субъектов, находящихся на общей системе налогообложения, в том числе и в части использования регистраторов расчетных операций. Это также повлечет за собой применение штрафных санкций к плательщику.

Негативные последствия могут возникнуть и для юридических лиц – контрагентов частного предпринимателя – псевдоплательщика единого налога. Ведь при определенных обстоятельствах такие юридические лица должны удерживать сумму налога с доходов физических лиц, действуя как налоговые агенты. Кроме того, плательщики единого налога второй группы лишены права предоставлять услуги юридическим лицам, в связи с чем юридическое лицо не сможет отнести на затраты платеж такому предпринимателю.

Проблемы могло не быть, если бы вопрос статуса плательщика единого налога был решен сразу. Таким образом, плательщик имел бы возможность по-иному спланировать свою деятельность либо вообще отказаться от ее осуществления в случае, если статус плательщика единого налога не был бы ему предоставлен. Но лукавство налоговой службы как раз и состоит в том, чтобы дать возможность налогоплательщику сначала провести через себя доходы в значительном объеме, а потом, как бы задним числом, поменять условия их налогообложения, обложив все доходы ЧП-шника обычной ставкой налога (15 – 17 %). При этом налоговики осознают, что предприниматель, полагая, что работает на едином налоге, не формировал и не подтверждал документально свою затратную часть, что заставит его уплатить налог со всей суммы дохода без уменьшения его на фактически понесенные предпринимателем затраты.

Конечно, может оказаться, что мы дуем на воду, ведь до сих пор механизм массового «пересмотра налогового статуса задним числом» не был запущен. Однако уже сегодня появляются первые тревожные ласточки этого явления, мчущиеся от юриста к юристу с неразделенным криком о помощи. Кроме того, по нашим данным, шкафчики соответствующих отделов государственной налоговой службы уже на данный момент ломятся от заготовок уведомлений частных предпринимателей, заботливо подготовленных сопровождающими их налоговыми инспекторами. В любом случае широко развернутая в последнее время практика аннулирования свидетельств плательщиков НДС органами государственной налоговой службы не оставляет сомнений в том, что новый способ пополнения государственного бюджета помечен клеймом оружейного

арсенала отечественных налоговиков. Кстати, во многих случаях реализация замысла налоговой может быть упрощена самими налогоплательщиками, которые не проживают и не получают корреспонденцию по адресу своей регистрации.

Спасение утопающих

Что же делать основной массе предпринимателей – плательщиков единого налога, желающих спать спокойно как до, так и после 1 июня 2012 года? Ответ достаточно прост. Если вы до сих пор не получили официального подтверждения своего статуса (как, скажем, согласно письму ГНС Украины от 17.01.2012 г. №1447/7/15-2217, получили свидетельство старого образца с указанием новых ставок налога), вам необходимо обратиться в органы государственной налоговой службы по месту регистрации с запросом о предоставлении информации относительно своего налогового статуса. В запросе не забудьте напомнить налоговикам о том, что, согласно п. 299.5 и п. 299.8 ст. 299 Налогового кодекса Украины, орган государственной налоговой службы на протяжении 10-ти календарных дней с момента подачи субъектом хозяйствования заявления выдает свидетельство плательщика единого налога или при наличии оснований принимает письменное решение об отказе, которое может быть обжаловано (*Ловушка для доверчивых предпринимателей // Юридический блог компании Jurimex (http://jurblog.com.ua/2012/04/lovushka-dlya-doverchiviyih-predprinimateley/). – 2012. – 18.04).*

***

Блог на сайті «Корреспондент.net»

Про автора: В. Ларцев, історик, філософ, публіцист

13 апреля Верховная Рада приняла Закон «О трубопроводном транспорте», который разрешает реорганизацию «Нефтегаза Украины». Седьмая статья закона даёт «лазейки» для теневой приватизации украинской ГТС. За его принятие во втором чтении проголосовали 242 депутата при минимально необходимых 226.

Хотя в качестве главной причины реорганизации «Нефтегаза» называется необходимость приведения украинского законодательства в соответствие с требованиями Второй и Третьей газовых директив ЕС, на самом деле этот закон является для нынешней власти важным шагом на пути выполнения договоренностей по созданию газотранспортного консорциума с Россией.

До 13 апреля препятствием для реализации этой цели служили принятые в 2007 году шесть законов – «О трубопроводном транспорте», «О принципах функционирования рынка природного газа», «О перечне объектов права государственной собственности, не подлежащих приватизации», «О приватизации государственного имущества», «О защите экономической конкуренции» и «Об основных принципах национальной безопасности Украины».

Эти законы либо напрямую запрещали приватизацию и реорганизацию НАК «Нефтегаз», либо жестко регламентировали возможность монополизации и присутствия иностранного капитала в стратегических отраслях украинской экономики.

Долгое время власти из-за противодействия оппозиции и негативного общественного мнения по этому вопросу не удавалось изменить ситуацию. Накануне выборов в Верховную Раду она не хотела открыто идти на откровенно компрадорские уступки Москве. Поэтому власть пошла более хитрым обходным путём и использовала для достижения своих целей законопроект оппозиционного депутата от фракции Блока «Наша Украина – Народная самооборона» Ю. Кармазина (который сам, кстати, не голосовал за него).

Приняв его, Верховная Рада вроде бы разрешила Кабинету Министров реорганизовывать Национальную акционерную компанию «Нефтегаз Украины», однако запретила при этом приватизацию НАКа и компаний, которые будут созданы в результате его трансформации. Парламент также ввел запрет на возбуждение дел о банкротстве государственных предприятий, осуществляющих деятельность по транспортировке магистральными и/или распределительными трубопроводами, по хранению в подземных газохранилищах, а также непосредственно в отношении НАКа, дочерних и основанных им предприятий.

Но хитрость принятого закона № 9429-1 заключается в том, что он наделяет Кабинет Министров двумя дополнительными полномочиями: 1) принимать решение о реорганизации «Нефтегаза» и его дочерних компаний; 2) давать разрешение на отчуждение их активов. Причём, как показывает юридический анализ нового закона, свидетельствует, что в нем прямо не зафиксирован его главный смысл – порядок и цель реализации правительством указанных полномочий. Таким образом, получается, что прямые ограничения для Кабмина при реорганизации «Нефтегаза» и его дочерних компаний и отчуждению их основных фондов на законодательном уровне не предусмотрены.

По словам «бютовца» С. Соболева, в законе отменена статья, которая прямым образом запрещала приватизацию ГТС. В то время как формулировка другой – 7-й статьи закона – позволяет найти «лазейку» тем, кто захочет в будущем приватизировать ГТС. Она допускает передачу целого ряда активов «Нафтогаза» акционерным обществам при участии частного капитала и, согласно поправке, исключает участие в этом бюджетных учреждений.

Кроме того, необходимо вспомнить, что в марте текущего года «Нефтегаз» взял беспрецедентный кредит размером 2 млрд дол. у российского банка «Газпромбанк», совладельцем которого является «Газпром». За эти средства украинская компания якобы намерена закупить газ для закачки в подземные хранилища. Но при нынешнем плачевном финансово-экономическом состоянии «Нафтогаза» это заимствование может явиться одной из причин, по которой будет осуществлено банкротство одного из трёх предприятий, которые должны быть созданы в результате реорганизации украинской монополии. И, вероятнее всего,

«Газпром» начнёт банкротить компанию, в которую передадут ГТС. Рассматривать это дело будет на украинский, а Стокгольмский арбитражный суд.

Всё это позволяет утверждать, что принятие нового Закона «О трубопроводном транспорте» фактически стало первым шагом к теневой приватизации «Нефтегаза», «своего рода предпродажной подготовкой» украинской ГТС (*Новый Закон «О трубопроводном транспорте» фактически позволит сдать ГТС России // Корреспондент.net (<http://blogs.korrespondent.net/users/blog/irusa07/a62812>). – 2012. – 14.04*).

***

Блог на сайте «Корреспондент.net»

Про автора: І. Богатирьов, генеральний директор підприємства «Регіональні електричні мережі», економіст

После конфликта с EX.UA, а сегодня с Rozetka.ua и Sokol.ua, в ленте все говорят о двух вещах. Первое – это не случайность, а тенденция. Второе – такие прецеденты ставят крест на украинском сегменте Интернета, бизнес будет переводить хостинг за границу. Хочу не согласиться и с тем, и с другим.

Серия разбирательств интернет-ресурсов с правоохранительными органами приблизительно в одно и то же время говорит о том, что сегодня Уанет стал на ноги, а государство не сумело быстро адаптироваться к новым вызовам. Законы, которые работают в материальном мире – не работают в Интернете. Здесь нужны новые правила игры, которые на сегодняшний день не созданы.

Что касается следующей проблемы – иммиграции нашего интернет-бизнеса за границу, – не думаю, что это будет массово. Во-первых, нужно четко отдавать себя отчет в том, что иностранный хостинг стоит в 5–10 раз дороже, чем украинский. Таких игроков, как Rozetka.ua, которые могут себе позволить «переехать» в Германию, у нас не так много.

Во-вторых, давайте вспомним SOPA, PIPA и т. д., в которых ресурсы хотят закрывать по первому же требованию правообладателей, без суда и следствия, а провайдеров обязать следить за контентом. За границей на сегодняшний день нет 100 % гарантий безопасности и надежности. Разумеется, интересы бизнеса защищены лучше, но сказать, что это тихая гавань для интернет-ресурсов – нельзя. Там точно так же, как в Украине не до конца понимают, как решать онлайн-проблемы.

Я считаю, чтобы стимулировать развитие украинского Интернета, все участники сети должны четко понять, что можно делать, что нельзя и какая ответственность за это предусматриваться. При этом правила должны диктовать не правообладатели, которые сегодня фактически наняли государства, как своего личного маркетолога, а в равной степени все участники сети.

Уже звучали заявления, что ресурсы нельзя блокировать, изымать сервера без решения суда. Я с этим полностью согласен. Чтобы получить информацию с сервера – можно просто ее скопировать. Точно так же нельзя на провайдеров возлагать ответственность за контент и обязать их отключать пользователей либо ресурсы за нелегальную информацию. В противном случае, вместо обычного «связующего звена» мы получим «цензурирующий орган».

Поэтому законопроект № 6523, по авторскому праву, который сегодня готовится на рассмотрение, нужно, как минимум, переработать, а лучше – создать новый прогрессивный документ. «Цифровое законодательство» должно защищать права, а не ущемлять одних в пользу других (*Как будет развиваться украинский Интернет?* // *Корреспондент.net* (http://blogs.korrespondent.net/business_blogs/blog/iibogatyrev/a63371). – 2012. – 23.04).